МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА МИТНОЇ СПРАВИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Цінова кон'юнктура на світових ринках сировинних товарів»

Здобувача вищої освіти І рівня, 4 курсу, групи МЕБ-19-1,
Спеціальності «292 Міжнародні економічні відносини»,
освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

_____ Касьянова Мішель
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ Стежко Надія Володимирівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Гарант освітньо-професійної
програми _____ Белінська Яніна василівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри _____
протокол від «10» 05 2023 № 12

Завідувач кафедри _____ Стежко Надія Володимирівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2023

Реєстрація № 27 17.05.2023
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 10.05.2023
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 5 (А) 12.06.2023
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: А.А. Карелін
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:
(підпис) Н.В. Єрмак
(ініціали, прізвище)
(підпис) І.В. Белінська
(ініціали, прізвище)
(підпис) О.В. Полєщук
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ				
1.Зміст кваліфікаційної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	29		Бєлікова Н.В.
2.Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	10		
3.Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	4		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ*	від 0 до 50	48		
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1.Доповідь	від 0 до 10	10		Кравцова А.О.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	24		Бєлікова Н.В. Белікова Я.В.
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	8		Колода О.В.
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	47		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	95		Рябенко О.І.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	ЄКТС Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
95	A	5	12.06.2024	Кравцова А.О. Бєлікова Н.В. Бєлікова Я.В. Колода О.В. Рябенко О.І.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	Б	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	ЄХ	2 (незадовільно)

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Кафедра Міжнародних економічних відносин

Спеціальність «292 Міжнародні економічні відносини»

Освітня програма «Міжнародні економічні відносини»

Затверджую

Завідувач кафедри Стежко Н. В.

«15» 08 2023

Завдання на випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу

здобувачці вищої освіти

Касьяновій Мішель

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи: Цінова кон'юнктура на світових ринках сировинних товарів
2. Затверджена наказом ректора від «9» 11 2023 №1187
3. Строк здачі закінченої роботи 29.05.2023
4. Цільова установка: дослідити цінову кон'юнктуру на світових ринках сировинних товарів.
5. Мета роботи: дослідити цінову кон'юнктуру на світових ринках сировинних товарів в розрізі різних груп та фактори впливу на неї.
6. Об'єкт дослідження: цінова кон'юнктура на світових ринках сировинних товарів та її особливості в умовах сьогодення.
7. Предмет дослідження: теоретичний та практичний бік цінової кон'юнктури на світових ринках сировинних товарів з позції теперішнього часу та ретроперспективи.
8. База дослідження: державні та міжнародні законодавчі акти, звіти міжнародних організацій, індекси та статистичні загальнодоступні дані.
9. Вихідні дані до роботи: загальнодоступна база знань та її подальше аналітичне опрацювання.
10. Перелік графічного матеріалу: графіки, рисунки та схеми, що відповідають тематиці роботи.
11. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МОТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЦІНОВОЇ КОН'ЮНКТУРИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ СИРОВИННИХ ТОВАРІВ

1.1. Теоретичні підходи до аналізу цін на сировинні товари

1.2. Фактори, що впливають на кон'юнктуру світових ринків сировинних товарів

1.3. Цінові показники на світових ринках сировинних товарів

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЦІНОВОЇ КОН'ЮНКТУРИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ СИРОВИННИХ ТОВАРІВ

2.1. Аналіз цін на сировинні товари та факторів, що на них вплинули

2.2. Макроекономічні показники та їх зв'язок з цінами на сировинні товари

2.3 Роль України як суб'єкта світового ринку сировинних товарів

РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗ ЦІН НА СИРОІИННІ ТОВАРИ ТА НОВИЙ ТОВАРНИЙ ЦИКЛ

ВИСНОВКИ

12.Календарний план виконання кваліфікаційної роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	Вибір теми	до 01.11.2022р.	1.11.2022
2	Вивчення літературних джерел та складання плану роботи	до 10.12.2022 р.	10.12.2022
3	Підготовка І розділу дипломної роботи та надання його керівнику	10.12.2022 р.	10.12.2022
4	Підготовка 2 розділу дипломної роботи та надання його керівнику	1.02.2023 р.	1.02.2023
5	Доопрацювання 1 та 2 розділу дипломної роботи та надання їх керівнику	10.02.2023 р.	10.02.2023
6	Підготовка 3 розділу дипломної роботи та подання їх керівнику	10.03.2023 р	10.03.2023

7	Підготовка вступу та висновків до дипломної роботи та подання її керівнику	01.04.2023 р	1.04.2023
8	Доопрацювання дипломної роботи та подання її керівнику	01.05.2023р.	1.05.2023
9	Отримання відгуку керівника дипломної роботи	до 06.05.2023 р	10.05.2023
10	Допуск дипломної роботи до захисту (попередній захист)	6-10.05.2023р	10.05.2023
11	Отримання зовнішньої рецензії на дипломну роботу	Орієнтовно до 01.06.2023р	10.05.2023
12	Захист дипломної роботи	Орієнтовно 10-15.06.2023 р	12-13.06.2023

13. Дата видачі завдання «25» 10 2022

14. Керівник кваліфікаційної роботи _____ Сінєнко Н.В.
(підпис) (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо-професійної програми _____ Беліченко Є.В.
(підпис) (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ Кабанова М.
(підпис) (прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

У світі за останні десятиліття спостерігається зростання попиту на сировинні товари, такі як нафта, газ, залізна руда, мідь та інші. Причинами цього є зростання населення, індустріалізація країн з швидко зростаючою економікою та розвиток нових технологій, що потребують великої кількості сировинних матеріалів.

Проте, не можна ігнорувати фактори, які можуть призвести до зниження попиту на сировинні товари, такі як екологічні та кліматичні проблеми, зміни в енергетичній політиці та розвиток альтернативних джерел енергії.

Загалом, попит на сировинні товари буде продовжувати зростати і далі, але це буде супроводжуватися змінами в глобальній економіці та суспільстві. Тому важливо розуміти тенденції ринку та адаптуватися до змін, що може допомогти зберегти стабільність та успіх в галузі сировинних матеріалів.

Протягом усієї історії людства торгівля товарами була невід'ємною частиною існування. Сировина – була і залишається фактором виробництва та сталого озвитку так як є основою для майбутніх винаходів та технологій.

Хоч вплив цін сировини на товари які з неї виробляють є важливим, він не завжди відіграє вирішальну роль так як підтримується ще низкою факторів, які у свої сукупності утворюють реальну картину стану на сьогодні та майбутнє.

Останні події, зокрема війна в Україні підірвали ланцюги торгівлі та змусили світ обирати між ціною життя та бізнесу. І хоча, накінець виявляється, що ці поняття корелюють та залежать одне від одного, цього не є достатнім щоб наприклад запобігти продовженню війни, яке підтримане імпортом з рф, а значить і несвідомою підтримкою її економіки.

Незважаючи на ці проблеми, світ стає на нові шляхи товарообміну, риннок змінюється. Кожне покоління акумулює нові знання та досвід щодо ціноутворення, кожен етап є унікальним, а низка цих етапів формує закономірності, які у майбутньому повторюються, але вже з іншими змінними.

У цій роботі описано та порівняно тенденції зміни цін на основні групи сировинних товарів у розрізі частин світу, типу, і також виявлено очевидні та неочевидні фактори впливу на їх цінову кон'юнктуру, спрощено деякі ствердження.

ANNOTATION

In recent decades, the world has seen an increase in demand for raw materials such as oil, gas, iron ore, copper, and others. The reasons for this are population growth, industrialization of countries with rapidly growing economies, and the development of new technologies that require a large amount of raw materials.

However, it's still important not to ignore the factors that can lead to decreased demand for raw materials, such as environmental and climate problems, changes in energy policy, and the development of alternative energy sources.

In general, the demand for raw materials is growing, and this is also accompanied by changes in the global economy and society. Therefore, it is vital to understand market trends and adapt to changes, which can help maintain stability and success in the raw materials industry.

Throughout human history, trade in goods has been an integral part of existence. Raw materials were and remain to be a factor of production and sustainable development, as they build the basis for future inventions and technologies.

Although the influence of the prices of raw materials on the goods produced from them is important, it does not always play a decisive role as it is supported by a number of other factors which together form a real picture of the state for today and the future.

Recent events, in particular the war in Ukraine, have undermined trade chains and forced the world to choose between the cost of life and business. Even though in the end, it turns out that these concepts are correlated and dependent on each other,

this is still not enough to prevent the continuation of the war, which is supported by imports from russia, and therefore unconscious support of its economy.

Despite these problems, the world is entering new ways of trade, the market is changing. Each generation accumulates new knowledge and experience in pricing, each stage is unique, and a number of these stages form patterns that will be repeated in the future, but with other variables.

This thesis describes and compares the trends in price changes in the main groups of raw materials in terms of regions and types. It also reveals obvious and non-obvious factors influencing the price situation and simplifies some assumptions.

ЗМІСТ

ВСТУП……..……3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЦІНОВОЇ КОН'ЮКТУРИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ СИРОВИННИХ ТОВАРІВ

1.1. Теоретичні підходи до аналізу цін на сировинні товари...5

1.2. Фактори, що впливають на кон'юнктуру світових ринків сировинних товарів ……..11

1.3. Цінові показники на світових ринках сировинних товарів……....15

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЦІНОВОЇ КОН'ЮКТУРИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ СИРОВИННИХ ТОВАРІВ

2.1. Аналіз цін на сировинні товари та факторів, що на них вплинули…....20

2.2. Макроекономічні показники та їх зв'язок з цінами на сировинні товари 36

2.3 Роль України як суб'єкта світового ринку сировинних товарів.....42

РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗ ЦІН НА СИРОІИННІ ТОВАРИ ТА НОВИЙ ТОВАРНИЙ ЦИКЛ.....45

ВИСНОВКИ……..……54

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....56

ВСТУП

На сьогоднішній день, ринок сировини є безумовною складовою світової економіки. Ціни на сировину, таку як нафта, зерно, метали та інші, мають значний вплив на глобальну торгівлю та економічний розвиток країн. У зв'язку з цим, дослідження кон'юнктури цін сировини є важливим завданням, що стоїть перед економічними дослідниками та аналітиками.

Актуальність дослідження. Ціни на сировину постійно коливаються та впливають на економічну стабільність країн. Дослідження кон'юнктури цін на сировину допоможе зрозуміти, які фактори впливають на ціни та які наслідки можуть мати ці зміни для країн-експортерів та імпортерів сировини.

У цій дипломній роботі будуть розглянуті основні фактори, що впливають на ціни на сировину, такі як геополітичні та економічні чинники, зміни в попиті та пропозиції на світовому ринку, а також фактори, які спричиняють високу волатильність цін.

Мета дослідження. Визначення основних тенденцій на світовому ринку сировини, що дозволить розуміти залежність цін на сировину від світових тенденцій та прогнозувати їх зміни.

Для досягнення мети дослідження, у роботі будуть використані різні методи, такі як аналіз статистичних даних, літературний огляд, порівняльний аналіз та економетричні методи.

Об’єкт дослідження. Ціни і цінові показники кон’юнктури світових ринків сировинних товарів.

База дослідження. Статистичні дані, наукова література, а також дані від організацій, що займаються моніторингом цін на сировину. Для аналізу будуть використані різні методи дослідження, такі як аналіз статистичних даних, літературний огляд, порівняльний аналіз та економетричні методи.

Предмет дослідження. Кон'юнктура світового ринку сировинних товарів, такі як нафта, газ, метали, зерно та інші, а також вивчення факторів, що впливають на ціни.

Методи дослідження. Використані методи включають аналіз статистичних даних, літературний огляд, порівняльний аналіз, економетричні методи, такі як регресійний аналіз та прогнозування.

Науково-практична значимість одержаних результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані для прогнозування цін на сировину, а також для оптимізації діяльності компаній, які займаються виробництвом та експортом сировини.

Особистий внесок здобувача полягає в зборі та аналізі даних, проведенні економетричного аналізу, формулюванні рекомендацій та написанні роботи в цілому.

Апробація результатів роботи проводитиметься шляхом доповіді на конференції з економіки, публікації статей у фахових журналах та дискусій.

Структура кваліфікаційної роботи складається з 58 сторінок, з яких 53 – основний текст.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МОТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЦІНОВОЇ КОН'ЮКТУРИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ СИРОВИННИХ ТОВАРІВ

1.1 Теоретичні підходи до аналізу цін на сировинні товари

Для того щоб ознайомитися з темою даної роботи та перед тим як перейти до переліку теорій щодо неї, слід спочатку чітко визначити наступні терміни:

1) Сировина - це натуральний або штучний матеріал, який використовується для виробництва інших товарів. Це може бути будь-що, від зерна до нафти до металу. Сировинні матеріали можуть бути перероблені в інші товари або використовуватись як власне самостійний продукт.

2) Товар - це будь-який продукт або послуга, який може бути придбаний або проданий. Товар може бути фізичним предметом, таким як одяг, електроніка або меблі, або послугою, такою як ремонт автомобіля або консультації з юридичних питань.

3) Ціна - це грошова вартість товару або послуги. Ціна встановлюється відповідно до попиту та пропозиції на ринку. Зміни в цінах можуть бути викликані різними чинниками, такими як зміни у витратах на виробництво, зміни у попиті, зміни у конкуренції тощо.

4) Кон'юнктура ринку - це загальний стан ринку в певний час. Вона визначається рівнем попиту та пропозиції на ринку, цінами, умовами конкуренції, політичними та економічними умовами та іншими чинниками. Кон'юнктура ринку може бути сприятливою або негативною для підприємств та індивідів, які займаються продажем товарів та послуг.

Хоча в економіці немає конкретного терміна під назвою «цінова кон'юнктура», економісти обговорюють і аналізують кон'юнктуру або поточний стан цін у ширшому контексті економічних умов.

Цінова кон'юнктура відноситься до переважаючих умов і тенденцій у ціноутворенні товарів і послуг на даному ринку або в економіці в певний момент часу. Вона охоплює такі фактори, як динаміка попиту та пропозиції, структури витрат, ринкова конкуренція та макроекономічні впливи, які формують рівень і напрямок цін. Вона відображає взаємодію різних факторів, включаючи зміни у витратах виробництва, монетарній політиці, сукупному попиті та ринкових очікуваннях, які разом впливають на поведінку та траєкторію ціни в різних секторах і на ринках. Це також короткострокові коливання або динаміка цін, що піддаються впливу таких факторів, як зміни попиту та пропозиції, ринкові умови та зовнішні шоки. Вона передбачає розуміння закономірностей, тенденцій і нестабільності цін та їх наслідків для споживачів , підприємства та політики.

У сучасних довідникових виданнях кон'юнктуру визначають, наприклад, як економічні обставини, ситуацію, що відображає стан світового господарства, національної економіки, регіону, товарного ринку в певний період або як основну характеристику стану ринку, ситуацію, що склалася на ньому. Українські економісти розглядають кон'юнктуру як напрям і ступінь зміни сукупності економічних процесів (В.Кучеренко, В.Карпов, Т.Мельник). Такий загальний підхід до визначення поняття "кон'юнктура" розширив межі прикладних досліджень з цієї тематики до вивчення макроекономічних умов реалізації продукції [38, с. 2]. Серед них досліджуються: виробництво, пропозиція, попит, рівень монополізації ринків, виробничий і споживчий потенціал, зовнішня торгівля, ділова активність тощо. Як правило, зміни в цих умовах оцінюються за допомогою ще більшої кількості різноманітних економічних показників. У результаті методика здійснення кон'юнктурних досліджень за своєю суттю почала наближатися до маркетингової. Виграє від цього економічна наука чи програє, покаже час.

В.Лагутін трактує кон'юнктуру як сукупність економічних, соціальних та інших умов, що визначають співвідношення попиту і пропозиції, І.Бланк – як форму вияву системи факторів (умов), що характеризують стан попиту,

пропозиції, цін і конкуренції на ринку. Якщо говорити коротко, кон'юнктура – це пазл цінових і нецінових чинників, що час від часу змінює попит і пропозицію на ринку і встановлює між ними новий рівень рівноваги [38, с. 3].

Кругман, відомий економіст і оглядач, висвітлює кон'юктуру цін у світі фінансіалізації. Він стверджує, що фінансові інвестори, яких приваблює потенціал високої прибутковості, можуть впливати на ціни на сировину за допомогою інвестиційних стратегій, таких як індексні фонди та деривативи. Кругман наголошує на необхідності відповідного регулювання та нагляду, щоб запобігти надмірним спекуляціям і пом'якшити вплив на ціни.

Роберт Шиллер: Шиллер, лауреат Нобелівської премії з економіки, визначив кон'юктуру цін на сировинні товари з точки зору поведінкових фінансів. Він наголошує на впливі настроїв інвесторів, психології ринку та спекулятивних бульбашок на рух цін на товари. Шиллер припускає, що психологічні фактори можуть призвести до надмірних коливань цін і утворення спекулятивних бульбашок на товарних ринках.

Протягом століть розвитку економіки як науки, теорії евалюціонували одна до одної доповнюючи попередні здобуті знання більш новими та сучасними ідеями відповідно до тенденцій часів, коли вони створювалися.

Першою, вважається класична теорія цінової формації (XVIII-XIX ст.). Заснована на понятті попиту та пропозиції, вона стверджує, що ціна сировинних товарів формується в результаті взаємодії між ними двома на ринку. Якщо попит на сировинний товар перевищує його пропозицію, ціна зростає, а якщо пропозиція перевищує попит, ціна падає. Класична теорія проста та зрозуміла, але не враховує складніших економічних факторів, які можуть впливати на ціну, тому використовується як база, а не як повний метод у регулювання цін. Ерік Маскін прокритикував цю теорію так: "Класична економічна теорія базується на попередній умові, що люди мають розуміти свої інтереси та діяти на основі розрахунку. Але насправді люди не завжди раціональні, а їхні рішення часто залежать від соціальних та

культурних факторів." (Mechanisms of Design: Principles of Successful Economic and Political Reform).

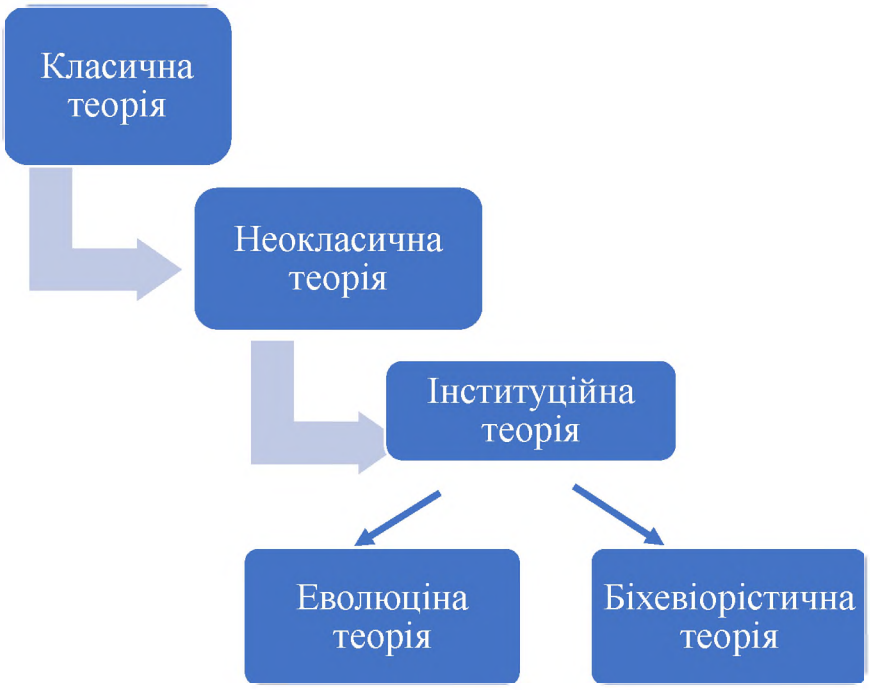

Рис 1.1 Послідовність економічних теорій

На перетині класичної та неокласичної теорії було також запропоновано теорію стабільної ціни економістом Альфредом Маршаллом [33]. Він вважав, що в довгостроковій перспективі ціни повинні стабілізуватися на рівні, достатньому для покриття витрат на виробництво. У сучасній економічній теорії концепція стабільної ціни є важливим елементом аналізу інфляції та монетарної політики

Неокласична теорія цінової формації (кінець XIX – початок XX століття) є більш широким доповненням класичної теорії. Вона вважає, що на формування цін сировинних товарів впливають не тільки попит та пропозиція, але й більш складні економічні фактори, такі як технологічний розвиток, зміна витрат на виробництво та інші. До критики теорії можна віднести цитату Річврда Талера "Неокласична економіка надзвичайно важлива, але її застосування повинне бути обмеженим. Нам потрібно

збагнути, що люди не завжди діють раціонально та не завжди здатні приймати рішення на основі повної інформації.". "The Winner's Curse: Paradoxes and Anomalies of Economic Life" (1992).

У 1931 році у статті "The Economics of Exhaustible Resources" Гарольдом Хотеллінгом була запропонована теорія вартісного циклу. Теорія вартісного циклу (англ. commodity cycle theory) описує коливання цін на сировинні товари в залежності від часу. Згідно з цією теорією, існує періодичність у циклах зростання та падіння цін на сировинні товари, що зазвичай має тривалість від 7 до 10 років. Ця теорія досить служить ефективним фундаметом у бірховій торгівлі.

Інституціональна теорія цінової формації (друга половина XX століття) - відхиляється від підходу класичної теорії та стверджує, що ціна сировинних товарів формується на основі взаємодії різних інституцій, таких як урядові регулятори, міжнародні організації та інші [33]. Саме ці інституції впливають на цінову політику інших учасників ринку. Не зважаючи на більш розвинену форму та підхід, теорія все ще не оцінювала роль інновацій та динаміку розвитку ринку.

У 1960-х роках Робертом Лукасом та Томасом Сарґентом, а також у 1970-х роках Робертом Лукасом та Джоном Кочерлакотісом було видвинуто теорію раціональної очікуваної ціни: ця теорія припускає, що ціна на сировинні товари визначається не тільки поточним попитом та пропозицією, але й очікуваннями щодо майбутнього розвитку ринку.

Остаточно реформувала погляд на ціноутворення біхеввіористична теорія, що з’явилася в 1980-х роках XX століття. Саме ця теорія враховує психологічні, соціальні та культурні фактори, що впливають на прийняття ріщень людей. Вона вказує на складну поведінку людей та емоційні стимули, включає вибір альтернатив на основі попередніх досвідів. Піонери даної теорії Деніел Канеман та Амос Тверский отримали у 2002 році за їхні дослідження нобелівську премію. Однією з цитат, що визначає стравжднюю цінність здобутків теорії є ця: "Єдиний правильний спосіб розуміти, як люди

приймають рішення, - це вивчати, як вони насправді поводяться, а не як вони повинні поводитись" - Крістофер Чабрі, професор поведінкової економіки.

Паралельно до попередньої, з'явилася еволюційна теорія, що теж продовжує свій розвиток до наших часів. Вона стверджує: формування цін сировинних товарів є динамічним процесом, який залежить від історії розвитку ринку. Ціни формуються на основі складних еволюційних процесів, які включають в себе взаємодію між учасниками ринку, зміну технологій, інновації та інші економічні фактори [32].

Наступні теорії сьогодення є похідними від еволюційної теорії. Серед них:

1. Теорія впливу міжнародних відносин на ціну сировинних товарів. Ця теорія відображає вплив геополітики та міжнародної торгівлі на ціни на ринку сировинних товарів.
2. Теорія інформаційного асиметричного впливу. Ця теорія відображає вплив нерівномірної розподіленості інформації про попит та пропозицію на ціни на ринку сировинних товарів.
3. Теорія визначення ціни на сировинний товар в онлайн-торгівлі. Ця теорія досліджує вплив онлайн-торгівлі та засобів комунікації на ціни на сировинні товари.
4. Теорія впливу екологічних та соціальних факторів на ціни на сировинні товари. Ця теорія розглядає вплив різних екологічних та соціальних чинників, таких як забруднення навколишнього середовища та соціальна відповідальність бізнесу на ціни на сировинні товари.
5. Теорія впливу криптовалют на ціни на сировинні товари. Ця теорія розглядає вплив використання криптовалют та блокчейн-технологій на ціни на сировинні товари.

Кожна теорія – це вагомий об'єм знань, що створювався протягом останніх століть. Однак практичний досвід поки що не виявив жодної ідеальної. Отже, в майбутньому слід очікувати нових ідей.

1.2 Фактори, що впливають на кон'юнктуру світових ринків сировинних товарів

Існує безліч факторів, що можуть вплинути на ринкову ціну товарів. Їх можна умовно розділити на економічні, соціальні, правові, геополітичні, природні, технічні та інші.

Однією з глобальних економічних тенденцій є зростання населення. Зростання населення може підвищити попит на сировину, так як більше людей означає більше споживання. Наприклад, зростання населення Китаю було одною з причин до значного збільшення попиту на нафту та інші сировини. З іншого боку, зростання населення може призвести до підвищення рівня ефективності виробництва та технологічних змін, що може знизити попит на деякі види сировини. Наприклад, зростання населення в країнах з високим рівнем розвитку може призвести до більш широкого використання енергоефективних технологій та зменшення споживання нафти. Також вплив на глобальну конкуренцію, а саме доступ сировини з країн які її виробля.ть, як наприклад, Саудівська Аравія [38, с. 6].

Зростання ВВП (валового внутрішнього продукту) може збільшити попит на сировинні товари в країнах з високим рівнем індустріалізації та виробництва. Наприклад, якщо країни ЄС, США, Китаю та Японії збільшують свої виробничі потужності та підвищують рівень життя своїх громадян, то попит на сировинні товари, такі як нафта, газ, метали, залізна руда тощо, може зростати. Зростання ВВП може також впливати на ціни на сировинні товари. Наприклад, якщо країни з високим рівнем ВВП використовують більше сировинних товарів, то це може призвести до зростання цін на ці товари. З іншого боку, якщо країни з високим рівнем ВВП розвиваються в напрямку ефективного використання сировинних ресурсів, то це може призвести до зниження цін на ці товари. Також зміна ВВП дає вплив на специфіку попиту на різні види сировинних товарів. Наприклад, зі

зростанням ВВП в країнах з високим рівнем індустріалізації може збільшуватися попит на метали та нафту, тоді як зниження ВВП може збільшити попит на сировину для виробництва товарів побутового вжитку, таких як харчові продукти, текстиль та інше.

Технологічний прогрес впливає на ціни сировинних товарів через зміну споживання та виробництва. Якщо зменшуються витрати на виробництво та переробку сировини, це може призводити до збільшення обсягів виробництва та зниження цін на світовому ринку. З іншого боку, якщо зменшується попит на деякі сировинні товари через розвиток альтернативних технологій, це може призводити до зниження їх цін на світовому ринку. Наприклад, з поширенням використання акумуляторів для зберігання енергії зростає попит на літій та інші метали, що входять до складу акумуляторів. Це спричинило зростання їх цін на світовому ринку, особливо на початку 2021 року. Крім того, з поширенням використання електромобілів зросла популярність кобальту, який використовується у виробництві літій-іонних акумуляторів. Це призвело до значного зростання цін на кобальт у 2017-2018 роках, але з падінням попиту внаслідок пандемії COVID-19 ціни на цей метал знизилися. З іншого боку, зростання використання сланцевого газу та інших нетрадиційних джерел енергії, таких як сонячні та вітрові електростанції, призвело до зменшення попиту на нафту та природний газ. Це призвело до зниження цін на нафту та газ в 2020 році внаслідок спаду попиту внаслідок пандемії COVID-19 та зменшення обсягів виробництва.

Сезонність є одним з факторів, що впливає на кон'юнктуру світових ринків сировинних товарів [29]. Різні фактори, такі як погода, календарні свята, технічні обмеження, можуть впливати на попит та подання сировинних товарів у різний період часу. Такі заходи, як китайський Новий рік, який в 2023 році значно збільшив вихідні дні, означали паузу в закупівлі і розподілі більшості сировини, за винятком природного газу. Крім того, оскільки Китай починає знову відкриватися і відновлювати свою діяльність, Сполучені Штати прямують до неминучої економічної рецесії, що означає, що дві

найбільші економіки світу йдуть своїми шляхами, створюючи заплутану картину цін на сировинні товари.

Природні катаклізми можуть мати значний вплив на кон'юнктуру світових ринків сировинних товарів. Наприклад, землетруси, повені та інші природні катастрофи можуть завдати значних шкідливих наслідків для промисловості та інфраструктури, які використовують сировинні товари. Це може призвести до скорочення видобутку та обробки ресурсів, а також до підвищення цін на сировинні товари на світових ринках. Наприклад, після землетрусу в Японії в 2011 році виникли проблеми з енергопостачанням, оскільки було закрито більшість ядерних електростанцій країни. Це призвело до збільшення попиту на нафту та газ для заміни ядерної енергії, що призвело до підвищення цін на ці ресурси. Іншим прикладом можуть бути повені в Австралії в 2010-2011 роках, які спричинили значне скорочення видобутку вугілля та залізної руди, що зумовило підвищення цін на ці ресурси на світовому ринку.

Фінансові ринки можуть впливати на кон'юнктуру світових ринків сировинних товарів через кілька механізмів. Один з них полягає у тому, що інвестори можуть вважати інвестиції в сировинні товари привабливими з точки зору доходності, якщо ризики на фінансових ринках знижуються, і навпаки, якщо ризики зростають, інвестори можуть звести свої інвестиції в сировинні товари.

Наприклад, в 2020 році в результаті початку пандемії COVID-19 велика кількість інвесторів втратила довіру до фінансових ринків і звернулася до сировинних товарів як до більш надійного активу. Це призвело до зростання цін на деякі сировинні товари, такі як золото та срібло.

Валютні коливання можуть впливати на кон'юнктуру світових ринків сировинних товарів, оскільки ціни на сировинні товари зазвичай виражаються в доларах США, а тому зміни в обмінному курсі долара можуть вплинути на вартість цих товарів для інших країн. Наприклад, коли курс долара падає, інші країни можуть придбавати більше сировинних товарів за

менші кошти, що може призвести до збільшення попиту на ці товари та збільшення цін на них. Навпаки, коли курс долара зростає, то інші країни можуть зменшити свій попит на сировинні товари, оскільки вони стають дорожчими, що може призвести до зменшення цін на них. Додатково, валютні коливання можуть впливати на конкурентноздатність країн-експортерів сировинних товарів. Якщо валюта країни зростає у вартості, то це може зробити її експортні товари менш конкурентноздатними, оскільки вони стають дорожчими для інших країн.

Геополітичні фактори можуть впливати на кон'юнктуру світових ринків сировинних товарів, оскільки вони можуть створювати політичну та економічну нестабільність, що може мати наслідки для виробництва, транспортування та реалізації сировини. Один з найяскравіших прикладів геополітичного впливу на світові ринки сировини - це нещодавня торгова війна між США та Китаєм, яка призвела до підвищення мит на ряд товарів, включаючи сировинні товари, такі як сталеві листи, алюміній та інші метали. Це спричинило підвищення цін на ці товари на світових ринках та призвело до зміни динаміки світової торгівлі сировиною. Інший приклад - це санкції, які вводяться країнами проти інших країн. Наприклад, санкції проти РФ призвели до обмеження її можливостей експорту нафти та газу, що мало вплив на ціни на світових ринках. Також, геополітичні конфлікти можуть призвести до перериву виробництва та транспортування сировини, що може призвести до дефіциту на ринку та підвищення цін. Прикладом може бути зупинка нафтопроводу в Лівії, що призвела до зменшення поставок нафти на світовому ринку та підвищення цін.

Податкова та регуляторна політика може мати значний вплив на кон'юнктуру світових ринків сировинних товарів. Зміна податкових ставок може вплинути на ціни сировинних товарів, адже підвищення податків на виробництво може призвести до зростання вартості виробництва та, відповідно, до збільшення цін на продукцію. Також зниження податкових ставок може сприяти розвитку галузі та збільшенню обсягів виробництва.

Введення нових правових актів, зокрема запровадження екологічних стандартів, може знизити попит на вугілля та інші забруднюючі види палива, що призведе до зменшення попиту та, відповідно, до зниження цін на них. Такий самий вплив дають державні програми, такі як субсидії.

Отже, для того щоб зрозуміти та прогнозувати коливання цін на сировинні товари, потрібно оцінити низку факторів, які можуть мати на них прямий або опосередкований вплив. Слід також зважати на групу сировини.

1.3 Цінові показники на світових ринках сировинних товарів

Ціновими показниками на ринку сировинних товарів слугують дані товарних бірж, індекси, акції ведучих компаній галузі, динаміка ринку різноманітних паперів та інше. Перші біржі сировинних товарів почали з'являтися в Європі в XVIII столітті. Наприклад, в 1571 році була створена Антверпенська біржа, яка займалася торгівлею різними видами товарів, включаючи сировинні. У XVIII столітті було створено Лондонську металеву біржу, де торгувалися метали, а також біржу в Бремені, де торгувалися бавовною. Згодом у XIX столітті з'явилися інші біржі, такі як Чиказька товарна біржа, Нью-Йоркська товарна біржа та інші [2].

Перші товарні цінові індекси почали з'являтися наприкінці 19-го та на початку 20-го століття. Наприклад, одним з перших цінових індексів був індекс цін на залізо, який був складений в 1864 році британськими залізничними компаніями. У 1902 році був створений індекс цін на жир та олію у Чиказькій товарній біржі. Також відомим є індекс цін на цукор, який був розрахований в 1920-х роках в США. Поступово з поширенням торгівлі сировинними товарами і зростанням їхньої важливості на світових ринках, з'явилося більше товарних цінових індексів. Сьогодні найбільш відомими з них є S&P GSCI (S&P Goldman Sachs Commodity Index), Bloomberg Commodity Index, Dow Jones Commodity Index та інші.

Індекс Bloomberg Commodity Index (BCOM) відстежує ціни на 23 види сировини, включаючи сиру нафту, природний газ, золото, мідь і сільськогосподарські товари, такі як кукурудза, соєві боби та пшениця. Він розраховується як середньозважене значення цін на ці товари, причому вага кожного товару визначається його світовим обсягом виробництва та торгівлі.

S&P GSCI відстежує ціни на 24 товари, включаючи енергію, дорогоцінні метали, промислові метали, сільськогосподарську продукцію та худобу. Він розраховується за допомогою модифікованого рівнозваженого підходу, де кожен товар має фіксовану вагу 4,17%.

GSCI (Goldman Sachs Commodity Index) Dow Jones розраховується як ваговий індекс, що включає в себе 24 товари. Кожен товар має свій власний ваговий коефіцієнт, який відображає його відносну вагомість у порівнянні з іншими товарами у складі індексу.

Індекс CRB відстежує ціни на 19 товарів, включаючи енергію, дорогоцінні метали, промислові метали та сільськогосподарську продукцію. Він розраховується за допомогою модифікованого рівнозваженого підходу, де кожен товар має фіксовану вагу 5,26%.

Для розрахунку індексу ціни на базові товари зважуються відповідно до їх важливості у світовій економіці. Зазвичай ваги періодично коригуються, щоб відобразити зміни у виробництві та споживанні кожного товару.

Наприклад, розрахунок індексу GSCI проводиться на основі цін на товари на відповідних ринках. Зміна цін на кожен з 24 товарів відображається в зміні вартості індексу GSCI Dow Jones. Ваговий коефіцієнт кожного товару визначається на основі його вартості на ринку. Кожен раз, коли ціна товару змінюється, ваговий коефіцієнт перераховується, і це відображається відповідно у зміні вартості індексу.

Припустимо, що індекс складається з 24 товарів, включаючи нафту, золото, каву, соєві боби, шерсть і т.д. Кожен товар має свій ваговий коефіцієнт, який відображає відносну вагомість товару в порівнянні з іншими товарів у складі індексу.

Припустимо також, що ціни на нафту, золото, каву та інші товари змінилися наступним чином:

Ціна на нафту зросла на 5%

Ціна на золото знизилась на 2%

Ціна на каву збільшилась на 3%

Ціна на соєві боби залишилась незмінною

Ціна на шерсть знизилась на 1%

Зваживши ці ціни на кожен товар відповідно до їх вагового коефіцієнту, можна отримати зміну вартості індексу GSCI Dow Jones.

Припустимо, що вагові коефіцієнти для кожного товару складаються наступним чином:

Нафта: 25%

Золото: 20%

Кава: 15%

Соєві боби: 10%

Шерсть: 5%

Тоді зміна вартості індексу буде розраховуватися наступним чином:

[(0.25 x 5%) + (0.20 x (-2%)) + (0.15 x 3%) + (0.10 x 0%) + (0.05 x (-1%))] = 0.75%

Отже, в цьому прикладі зміна вартості індексу GSCI Dow Jones становить 0,75%. Це означає, що за цей період часу вартість індексу збільшилась на 0,75%. Це можна використовувати для оцінки динаміки цін на ринку сировини та створення інвестиційних портфелів.

Таким чином, індекс GSCI Dow Jones відображає загальну динаміку цін на 24 товари, що представлені в складі індексу. Він використовується для аналізу та оцінки динаміки цін на товари, а також для створення інвестиційних портфелів, пов'язаних з ринком сировини.

Для розрахунку індексу BCOM ціни на 23 товари зважуються відповідно до їхнього виробництва та обсягів торгівлі. Вагові коефіцієнти коригуються щорічно на основі змін у глобальних даних про виробництво та торгівлю.

Ось приклад розрахунку індексу BCOM:

Припустимо такі ціни на товари та обсяги виробництва/торгівлі:

Сира нафта: ціна = 60 доларів США/барель, обсяг видобутку/торгівлі = 30 мільйонів барелів

Золото: ціна = 1800 доларів США за унцію, обсяг виробництва/торгівлі = 1 мільйон унцій

Мідь: ціна = 4,50 $/фунт, обсяг виробництва/торгівлі = 10 мільйонів фунтів

Вагові коефіцієнти для кожного товару розраховуються таким чином:

Сира нафта: (30 мільйонів барелів / 60 мільйонів барелів загалом) x 100% = 50%

Золото: (1 мільйон унцій / 4 мільйони унцій) x 100% = 25%

Мідь: (10 мільйонів фунтів / 20 мільйонів фунтів стерлінгів) x 100% = 25%

Тоді індекс BCOM розраховується таким чином:

Індекс BCOM = (0,5 x 60 $) + (0,25 x 1800 $) + (0,25 x 4,50 $) = 772,50 $

Це являє собою середньозважену ціну трьох товарів на основі їх відповідних вагових коефіцієнтів в індексі.

Індекс цін на сировину розраховується шляхом компіляції даних про ціни на різноманітну сировину, таку як метали, мінерали, сільськогосподарську продукцію та енергетичні товари. Є кілька організацій, які розраховують такі індекси, включаючи Світовий банк, Міжнародний валютний фонд і приватні дослідницькі фірми.

Для розрахунку індексу ціни на окремі товари зважуються відповідно до їх відносної важливості у світовій економіці. Наприклад, ціна на нафту має більшу вагу, ніж ціна на рідкоземельні метали, оскільки нафта є більш широко використовуваним товаром.

Формула індексу може відрізнятися залежно від організації чи дослідницької фірми, яка його розраховує. Однак базова формула передбачає взяття середньозваженого значення цін на різні товари, а потім нормалізацію індексу до базового року. Отриманий індекс показує загальний рівень цін на товари та те, як вони змінюються з часом.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЦІНОВОЇ КОН'ЮКТУРИ НА СВІТОВИХ РИНКАХ СИРОВИННИХ ТОВАРІВ

2.1 Аналіз цін на сировинні товари та факторів, що на них вплинули

Особливість ціноутворення для сировинних товарів за останні 5 років характеризується сильною волатильністю та, в деяких випадках, значною непередбачуваністю. Важливим є розгляд тенденцій у різних групах товарів, особливо, коли справа йде про ведення бізнесу, інвестування або укладання ф'ючерсних контрактів. Кожна товарна група є унікальною, однак, подекуди навіть в межах однієї є можливість побачити диференційність. Саме тому далі буде огляд поведінки цін на сировину у світі подій останніх років.

Рушієм виробництва та життя – є енергетика, з неї й почнемо (див. рис. 1.1 щоб слідкувати за подальшим описом [7]).

У 2018 році ціни на нафту досягли піку за останні кілька років, коли ціна за барель Brent нафти досягла 86 дол. США. Однак, в другій половині 2018 року ціни на нафту знизилися під впливом збільшення добування нафти в США та зменшення попиту в Китаї, Європі та Японії [16, с. 10].

У 2019 році ціни на нафту були дещо нижчими порівняно з 2018 роком. У першій половині 2019 року ціни на нафту зросли на 30% через зменшення видобутку нафти в Венесуелі та Ірані, а також через введення обмежень в добуванні ОПЕК та рф. Проте, у другій половині року ціни на нафту знову знизилися через збільшення добування в США та зниження попиту внаслідок сповільнення світової економіки [17, с. 10].

У 2020 році ціни на нафту дещо знизилися порівняно з 2019 роком через пандемію COVID-19, яка призвела до зменшення попиту на енергоресурси внаслідок зменшення економічної активності в світі. Ціни на нафту сягали мінімальних рівнів з кінця 2018 року [18, с. 10].

У 2021 році ціни на нафту зросли порівняно з 2020 роком, проте вони були дещо нижчими порівняно з 2018 та 2019 роками. Це пов'язано з

поступовим відновленням економіки та збільшенням попиту на нафту, а також з обмеженнями в добуванні ОПЕК та РФ [19, с. 10].

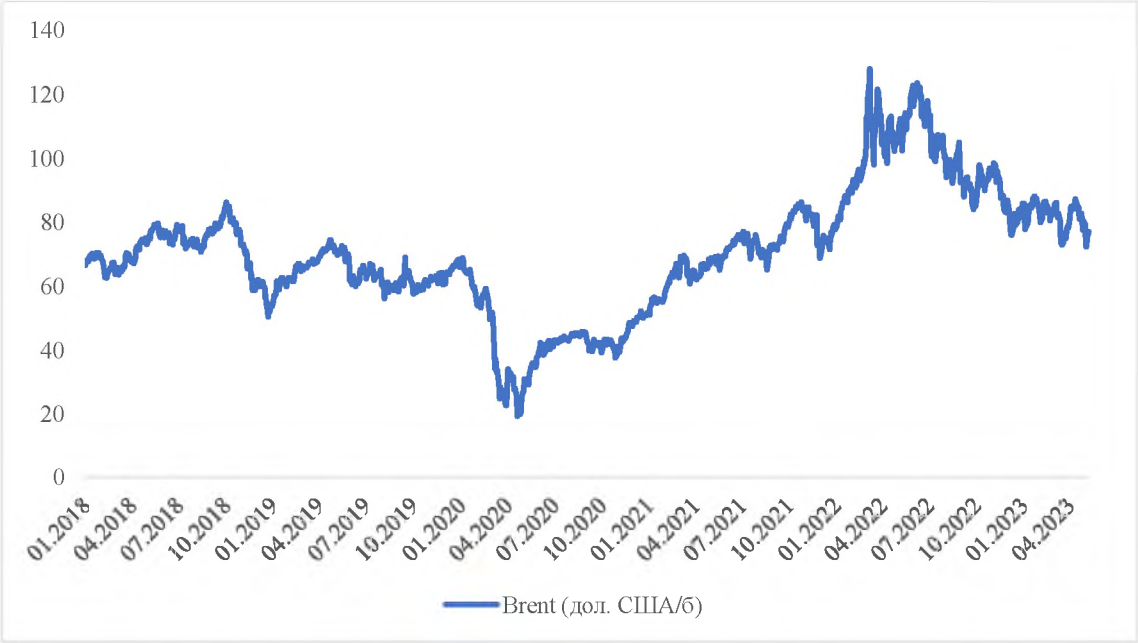

Рис 2.1 Ціни на нафту брент поквартально

У першій половині 2022 року геополітична напруженість рф, кульмінацією якої стало повномасштабне вторгнення рф в Україну 24 лютого, сприяла зростанню цін на сиру нафту. 8 березня 2022 року поєднання вторгнення рф в Україну з низькими світовими запасами сирої нафти підняло ціну на сиру нафту 2022 року до найвищої ціни з урахуванням інфляції з 2014 року.

Ціни на сиру нафту зросли в першій половині року через побоювання з приводу поставок. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну відбувалося протягом восьми кварталів поспіль (з третього кварталу 2020 року до другого кварталу 2022 року) зменшення світових запасів сирої нафти. Зниження запасів стало результатом вилучення зі сховищ для задоволення попиту, який виник в результаті зростання економічної активності після ослаблення обмежень, пов'язаних з пандемією [21, с. 11].

З середини 2022 року ціни на сиру нафту в цілому знизилися, оскільки побоювання з приводу можливої економічної рецесії знизили попит. Високі ціни на нафту були однією з причин стійкої широкої інфляції у 2022 році, яка

вплинула на споживчі бюджети та попит на бензин. Високі ціни на сиру нафту призвели до зниження попиту на бензин в США, оскільки ціни на бензин зросли. Тим часом жорсткі заходи стримування COVID-19 у Китаї сприяли зниженню світового попиту на нафту. 8 грудня ціна на нафту марки Brent досягла найнижчої ціни 2022 року – 75 дол. США/б.

В останній торговий день 2022 року спотова ціна нафти марки Brent, світового еталону за ціною в Північно-Західній Європі, закрилася на рівні 85 дол. США за барель (б), що на 7 дол. вище за ціну 3 січня 2022 року 78 дол. США/б. Ціна Brent значно зросла в першій половині 2022 року, але в цілому знизилася в другій половині року. Спотова ціна на West Texas Intermediate (WTI), еталонну ціну на американську сиру нафту, пройшла за аналогічною схемою [25, с 11].

Ключовою подією в попиті на нафту з початку 2023 року стало відновлення Китаєм жорстких обмежень, пов'язаних із COVID-19. Спочатку ринки передбачали, що відновлення Китаю призведе до швидкого зростання попиту на нафту, оскільки країна є другим за величиною споживачем у світі. Однак оптимізм, пов'язаний з відновленням Китаю, був пом'якшений зростанням світових процентних ставок. Ціна на нафту Brent стрімко впала з 85 доларів США за барель до 74 доларів США за барель у першій половині березня під час періоду фінансової нестабільності в Сполучених Штатах і Європі, перш ніж повністю відновитися після того, як ОПЕК+ оголосила про скорочення видобутку. У Сполучених Штатах, найбільшому споживачі нафти у світі, підвищення ставки монетарної політики Федеральним резервом вплинуло на активність і попит на нафту. У Європі посилення монетарної політики та вторгнення рф в Україну призвели до уповільнення активності та зниження попиту на нафту. У 4 кварталі 2022 року попит на нафту в Європі був на 0,7 мільйона барелів на день (мб/д) нижче, ніж у попередньому році, із помітним падінням для палива (в основному дизельног) і нафти, які переважно використовуються в промисловій діяльності.

Наступною енергитичною сировиною, що буде розглянуто є газ (рис. 2.2 [14]). Ціни на природний газ значно відрізнялися в Європі та США. Основним фактором, що впливає на цю різницю, є баланс між поданням та попитом в кожному регіоні, а також умови постачання та продажу.

У США розвиток відновлювальних джерел енергії та буріння сланцевого газу призвели до збільшення внутрішнього видобутку природного газу, що знизило ціни на газ на внутрішньому ринку. Одночасно з цим США експортують природний газ на міжнародний ринок, що впливає на збільшення обсягів видобутку та підвищення прибутків з продажу газу. У Європі ситуація інша. Європа значно більше залежить від імпорту природного газу з інших країн, переважно з рф. Залежність від імпорту газу може створювати геополітичні ризики та підвищувати вартість природного газу.

Також різниця в цінах на газ між Європою та США може бути пов'язана з різними податковими політиками. В Європі зазвичай високі податки на природний газ, що може підвищувати ціни на газ на кінцевому ринку. Крім того, у Європі більш жорсткі екологічні норми та вимоги до якості газу, що може підвищувати вартість його виробництва та розподілу.

Ціни на природний газ в Європі впродовж 2018-2019 років коливалися в середньому між 4-8 доларами за тисячу кубічних метрів. Тоді як у США ціни на природний газ залишалися нижчими та в середньому коливалися між 2-3 доларами за тисячу кубічних метрів.

У 2020 році відбулися значні зміни в ринку природного газу внаслідок пандемії COVID-19 та зменшення економічної активності. Внаслідок цього, ціни на природний газ в Європі дещо знизилися та в середньому коливалися між 3-4 доларами за тисячу кубічних метрів. Тоді як у США ціни на природний газ трохи зросли та в середньому коливалися між 2-3 доларами за тисячу кубічних метрів.

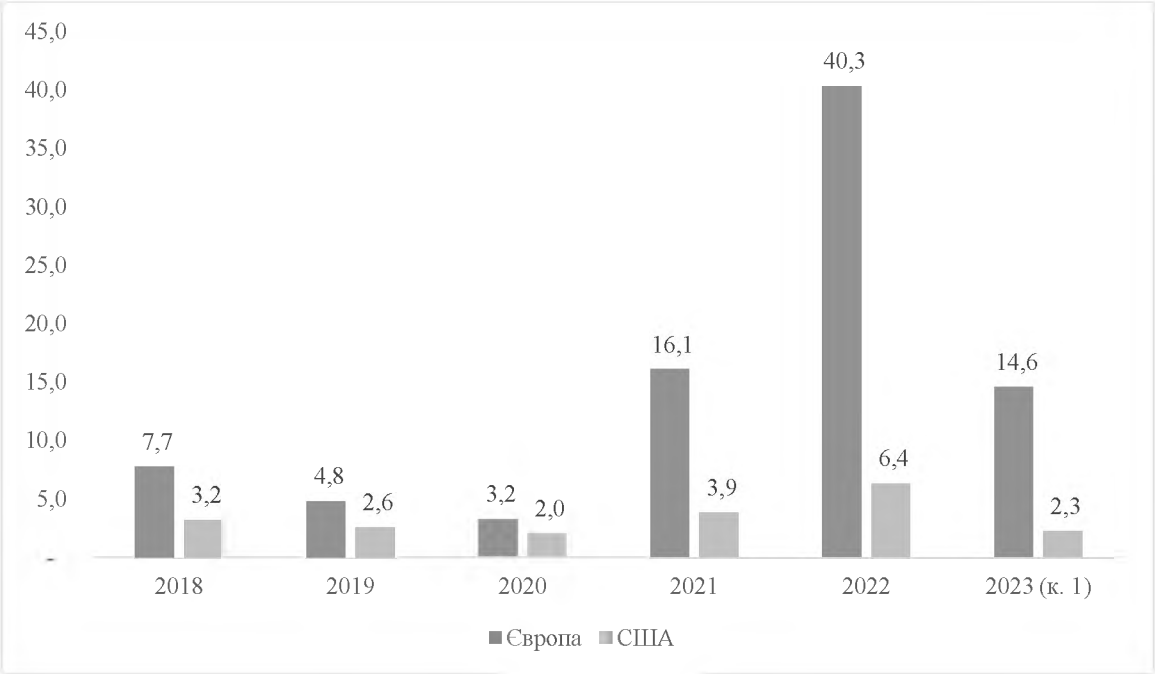

Рис. 2.2 Порівняння середньозважених цін на природний газ в Європі та США (дол. США/куб. м)

У 2021 році, ціни на природний газ значно зросли в США та Європі. Це було пов'язано з кількома факторами, такими як збільшення попиту на газ, складність забезпечення доставки газу, підвищення цін на вугілля та електроенергію, зменшення видобутку газу в деяких країнах тощо. У Європі ціни на природний газ значно зросли в порівнянні з попереднім роком та в середньому коливалися між 14-19 доларами за тисячу кубічних метрів. Тоді як у США ціни на природний газ залишалися низькими та в середньому залишалися між 3-4 доларами за тисячу кубічних метрів.

Глобальні поставки природного газу були порушені через втрату російського експорту, але інші постачальники допомогли заповнити прогалину. Частка рф в імпорті газу через трубопровідний транспорт ЄС знизилася приблизно до 11 відсотків у 4 кварталі 2022 року з майже 40 відсотків у 2021 році (рис. 2.3).

Питання ембарго російського газу постало ще не самому початку війни, однак європейські уряди не поспішали в пришвидшенні цього поцесу, через велику залежності ЄС від імпорту російського газу (див. рис. 2.3). США,

навпаки, змогли оголосити ембарго майже одразу завдяки вдасному видобутку та іншим ресурсам.

Загалом, станом на травень 2023 року було видано 10 пакетів санкцій проти рф, однак далеко не кожен з них включав пугкти про заборону або хоча б обмеження в торгівлі з росією газом [.

У першому пакеті (за визнання ДНР та ЛНР) 23 лютого США ввели санкції проти швейцарської компанії Nord Stream 2 AG, оператора газопроводу «Північний потік-2», та її виконавчого директора Маттіаса Варніга. Німеччина призупинила сертифікацію магістрального газопроводу «Північний потік-2», відкликавши чинний звіт Міністерства економіки з аналізу надійності постачання та зажадавши нову оцінку з урахуванням «змін в останні кілька днів».

У другому пакеті санкцій, США анонсували санкції проти росії, що зокрема передбачав секторальні санкції, в яких йдеться про «обмеження на всі операції, надання фінансування та інші операції з новими борговими зобов'язаннями з терміном погашення понад 14 днів і новими акціями», стосуються інших великих російських компаній, таких як: Газпромбанк, Россільгоспбанк, Альфа-Банк, Московський Кредитний Банк, «Газпром», «Газпром нафта», «Транснафта», «Ростелеком», «РусГідро», «АЛРОСА», «Радкомфлот», РЖД [34].

У рамках шостого пакету, 14 липня Сейм Латвії остаточно затвердив поправки до закону «Про енергетику», що повністю забороняє поставки російського газу до країни з 1 січня 2023 року.

У десятому пакеті було проголошено про заборону громадянам і юридичним особам росії бронювати потужності для зберігання газу в ЄС. Однак, виключенням становить СПГ, тобто фактично заборона є вузькою і не зможе послабити російський бюджет повною мірою.

Станом на травень 2023 року, готується одинадцятий пакет санкцій, і Велика сімка промислових держав і ЄС заборонять імпорт російського газу за маршрутами, де Москва скоротила поставки. Рішення, яке буде остаточно

ухвалене лідерами G7 на саміті в Хіросімі, який перешкоджатиме відновленню російського трубопровідного експорту газу за маршрутами до таких країн, як Польща та Німеччина. Це не матиме негайного ефекту, але буде символічним кроком у розірванні бізнес-відносин в цій галузі.

Такий хід був ухвалений зокрема через те, що ціни на газ впали через досить м'яку зиму. Також, планується перекриття гахопроводу «Дружба», щоб остаточно уникнути поставок газу через нього (наприклад, транзитом з Казахстану). Також, такий крок було запропоновано, щоб гарантувати, що партнери не передумають у гіпотетичному майбутньому.

Незважаючи на збільшення обсягу санкцій, питання ризиків від постачання рф газу залишпється відкритим. Так, наприклал, було заявлено про готовність росії у відновленні постачання газопроводом "Ямал-Європа".

Остаточне ембарго на порозі, цей крок є необхідним і буде здійснений, але невідомо коли саме. Від того, наскільки справа затягнеться, буде залежати успіх України на фронті та швижкість розв'язання війни.

Потужність трубопроводу обмежувала ступінь, до якого рф могла перенаправляти експорт до Китаю та Туреччини. Стимульований високими цінами та попитом на експорт СПГ, видобуток природного газу в Сполучених Штатах досяг рекордного рівня у 2022 році. Європа звернулася до альтернативних джерел газу. Збільшення імпорту трубопроводами з Норвегії та Азербайджану, а також морським транспортом із Сполучених Штатів значною мірою заповнило прогалину, спричинену зменшенням імпорту з рф. Оскільки різниця в цінах між Європою та Сполученими Штатами зросла, Європа купила дві третини експорту СПГ США, приблизно вдвічі більше, ніж у 2021 році. Ключовим сприятливим фактором для цього зсуву в торгівлі стало зниження попиту з боку Китаю, найбільшого у світі імпортера СПГ у 2021 році. Експорт СПГ із США до Китаю в 2022 році скоротився на 75 відсотків, головним чином через зниження економічної активності та значні внутрішні постачання енергії в Китаї, зокрема. вугілля.

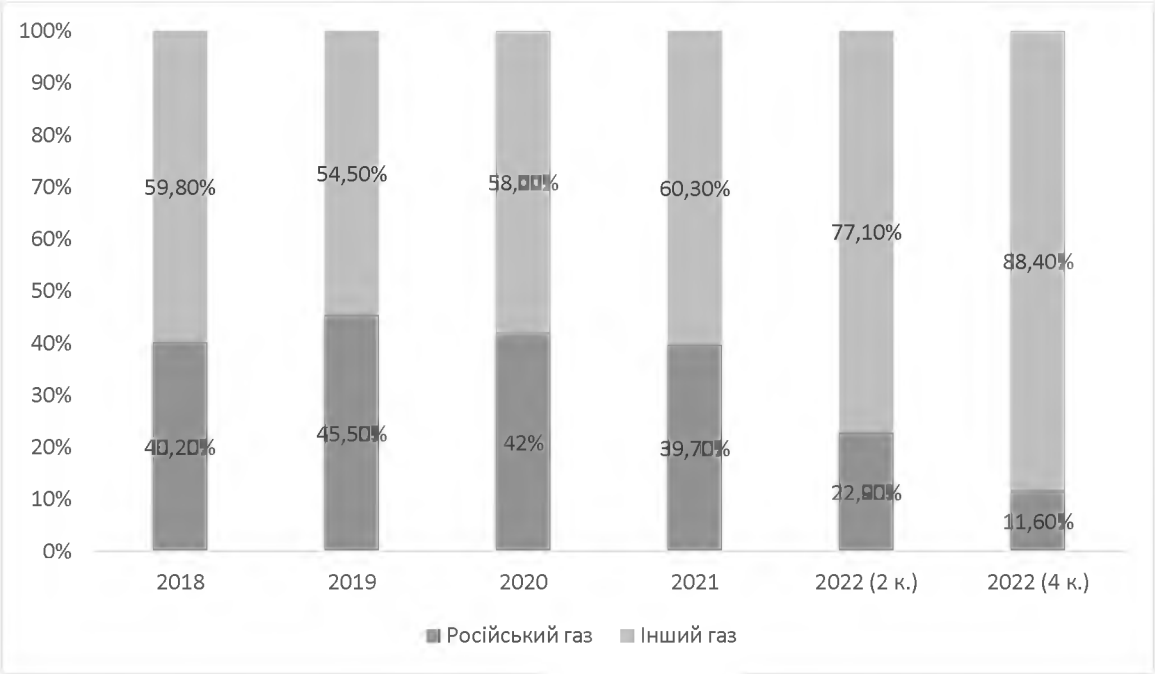

Рис. 2.3 Частка імпорту російського газу в Європі.

Спотові ціни на природний газ у Європі та США впали більш ніж на 50 відсотків між 4 кварталом 2022 року та першим кварталом 2023 року, збільшивши їхні значні втрати в кінці 2022 року. Незважаючи на різке падіння, базова ціна в Європі в березні 2023 року була на 133 відсотки вищою, ніж у до-ковідних роках. в середньому через припинення трубопровідного постачання з рф. Падіння цін у США частково відображало розширення видобутку сланцевого газу: у березні 2023 року ціна на газ у США була на 16 відсотків нижчою за середню у до-ковідні роки.

Наступною категорією розглянемо вугілля (рис. 2.4) [6]. У 2017-2018 роки ціни на вугілля почали зростати через збільшення попиту на вугілля з боку країн Азії, а також через зменшення видобутку вугілля у країнах, що є його основними виробниками.

У 2019 році ціни на вугілля пішли вниз, оскільки країни зменшували свій попит на вугілля через підвищення своєї екологічної свідомості, а також внаслідок збільшення використання більш екологічних джерел енергії, таких як вітроенергетика та сонячна енергія.

У 2020 році світ зіткнувся з кризою COVID-19, що призвело до зменшення попиту на вугілля та зниження цін на нього. В цей період ціна на кам'яне вугілля коливалася від 40 до 60 доларів за тонну.

У 2021 році ціни на вугілля знову почали зростати через збільшення попиту на вугілля з боку країн Азії та зменшення його видобутку у країнах-виробниках. Крім того, на зростання цін впливає підвищення цін на нафту та газ, а також зміни у законодавстві щодо викидів парникових газів, що веде до зменшення видобутку вугілля та зростання його вартості.

У 2022 році світове споживання вугілля досягло історичного максимуму. У 2022 році попит на вугілля зріс на 2 відсотки, причому в усіх основних регіонах споживання, крім Сполучених Штатів. У Європі споживання вугілля зросло приблизно на 7 відсотків, оскільки виробники електроенергії шукали альтернативи російському природному газу. Вугілля також допомогло заповнити прогалини в постачанні, що виникли через збої в роботі ядерної генерації у Франції та скорочення гідроелектростанцій у Південній Європі. Споживання в Індії у 2022 році також зросло, за оцінками, на 7 відсотків, щоб задовольнити зростаючі потреби в електроенергії, тоді як у Китаї помірне зростання споживання було в основному зумовлене необхідністю заповнити дефіцит гідроенергії, спричинений рекордними посухами. Нарешті, споживання в Сполучених Штатах скоротилося на 6 відсотків, як частина довгострокового переходу до відновлюваних джерел енергії в енергетичному секторі.

Ціни на вугілля впали в 1 кварталі 2023 року, продовжуючи падіння, яке почалося в попередньому кварталі. Ціни на вугілля в Австралії впали на 36 відсотків у першому кварталі 2023 року після падіння на 10 відсотків у 4 кварталі 2022 року. У березні 2023 року ціни на вугілля в Австралії були приблизно вдвічі нижчими, ніж вони були на піку після вторгнення рф в Україну, хоча вони залишаються значно вищими за середні показники 2015-19 років. Кілька обмежень, які призвели до різкого зростання цін у 2022 році, продовжують зникати. Падіння цін на природний газ і високі ціни на квоти

EU ETS означали, що вугілля втратило свою цінову перевагу на європейських електростанціях.

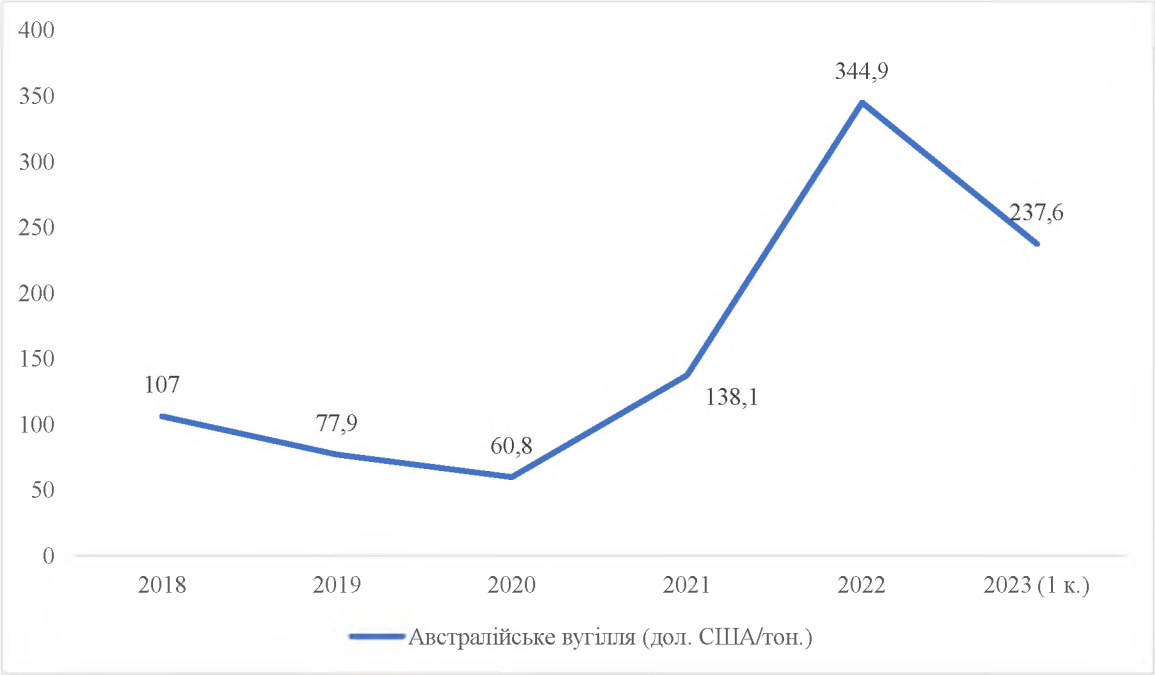

Рис. 2.4 Середня ціна автралійського вугілля (дол. США/тон.)

Наступною категорією до розгляду є добрива, які є важливими для світової економіки, оскільки вони є необхідним елементом для підтримки світової продуктивності сільськогосподарських культур та забезпечення безпечного та стабільного світового харчового ринку. За останні 5 років ціни на добрива відображали сезонні коливання та вплив глобальних тенденцій у сільському господарстві. Ціни на добрива в першу чергу залежать від виробництва сировини, такої як природний газ, фосфати та калій, а також від попиту на добрива.

Один з ключових індексів цін на добрива - The Fertilizer Price Index (FP) - за останні роки показав наступне (рис. 2.5) [28]:

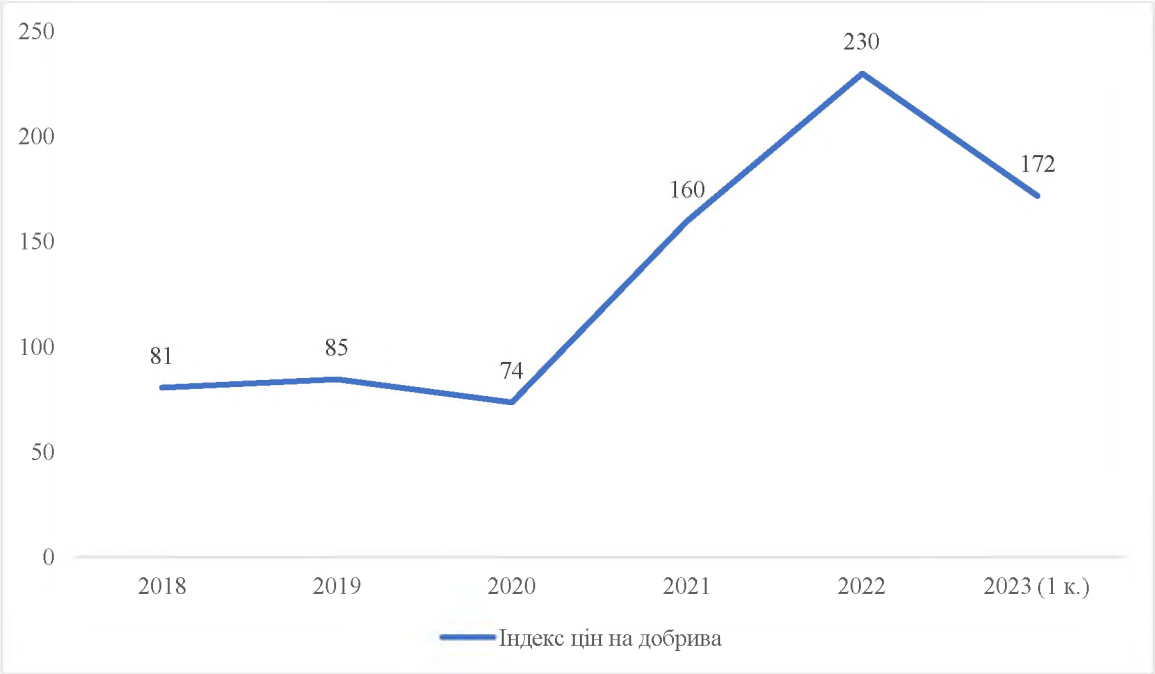

Рис. 2.5 Індекс цін на добрива

Варто зазначити, що індекс FP відображає ціни на азотні добрива, фосфорні добрива та калійні добрива отже відображає поведінку майже всієї групи одночасно.

Ось деякі тенденції цін на добрива:

1. Фосфатні добрива: Ціни на фосфатні добрива зросли в середині 2018 року, але знизилися на початку 2019 року. З того часу ціни постійно зростають і на початку 2021 року становлять близько 600-650 доларів США за тонну. Ціни на DAP (діамонійфосфат) впали на 8 відсотків у 1 кварталі 2023 року, хоча вони залишаються приблизно на 76 відсотків вищими, ніж у середньому за 2018-2019. Траєкторія ціни DAP слідувала за ціною на фосфат і природний газ (рис. 1.3), оскільки останній використовується для виробництва аміаку, необхідного для виробництва DAP.
2. Калійні добрива: Ціни на калійні добрива були стабільними протягом більшої частини 2018-2019 років. У 2020 році ціни на калій знизилися, але почали зростати знову в 2021 році і становили близько 300-350 доларів США за тонну. Ціни на MOP (хлористий калій) продовжували падати на 14 відсотків у 1 кварталі 2023 року, хоча вони залишаються приблизно на 95

відсотків вищими за середні показники попередніх років. Попит був слабким через високі ціни після санкцій, накладених у 2022 році на експорт з рф та Білорусі, які разом виробляють близько 40 відсотків світового виробництва СС. Імпорт Бразилії також скоротився більш ніж на 50 відсотків у 4 кварталі 2022 року частково через високі ціни.

3. Азотні добрива: Ціни на азотні добрива знизилися в 2019 році та залишалися стабільними протягом більшої частини 2020 року. У 2021 році ціни на азотні добрива зросли і на даний момент становлять близько 300-350 доларів США за тонну. Ціни на азот (сечовину) впали на 36 відсотків у 1 кварталі 2023 року після падіння на 7 відсотків у 4 кварталі 2022 року. Падіння було зумовлене скороченням витрат на виробництво, зокрема на вугілля та природний газ, ціни на які за цей же період впали ще різкіше. За оцінками, глобальний попит на азотні добрива скоротився на 4 відсотки в 2022 році, частково через зниження експорту з рф та Китаю
4. Сировина: Окрім окремих видів добрив, ціни на сировину, яка використовується для виробництва добрив, також змінювались. Наприклад, ціни на природний газ, який використовується для виробництва азотних добрив, зменшилися протягом більшої частини 2020 року, але знову почали зростати в 2021 році.

Наступними до розгляду беремо метали. Ринок металів відіграє ключову роль в міжнародній економіці та відносинах. По-перше, недорогоцінні метали використовуються для виробництва, будівництва, в тому числі, критичної промисловості (для подальшого розгляду цін див. рис. 2.6). Дорогоцінні метали, в свою чергу, слугують як стандарт вартості (для подальшого розгляду цін див. рис. 2.8).

На мідь та алюміній ціни стабільно зростали протягом більшої частини 2017 року і до початку 2018 року [22,с. 21]. Потім ціни дещо впали через торговельну напруженість між США та Китаєм, але відновилися в середині 2018 року. Потім ціни знову впали наприкінці 2018 року та на початку 2019 року через занепокоєння щодо глобального економічного зростання. У 2019

році та на початку 2020 року ціни дещо відновилися, але різко впали в березні 2020 року через пандемію COVID-19. Відтоді ціни дещо відновилися, але залишаються дещо нестабільними.

Залізна руда має схожу тенденцію. Ціни на залізну руду різко зросли на початку 2019 року через перебої з поставками в Бразилії та Австралії, двох найбільших виробників у світі. Потім у середині 2019 року ціни дещо впали через збільшення пропозиції та ослаблення попиту. Далі розвиток подій відбувся як у попередніх двох.

Особливу увагу слід приділити нікелю так як він найбільше з виробничих металів вирізняється значним зростанням у ціні останні роки [10]. Ціни на нікель зросли на 2 відсотки в 1 кварталі 2023 року порівняно з попереднім кварталом і були більш ніж удвічі вищими за середні показники останніх років. Зростаюче виробництво літій-іонних акумуляторів лежить в основі високого попиту — і вищих цін — на високоякісний очищений нікель класу 1, який становить близько однієї чверті світового ринку нікелю. Навпаки, ціни на нікель класу 2, який використовується в нержавіючій сталі і становить дві третини використання нікелю, знизилися через скорочення світового виробництва нержавіючої сталі на 2,3 відсотка минулого року та швидке розширення виробництва нікелевого чавуну — одного з два джерела нікелю 2-го класу, особливо в Індонезії, де виробництво зросло на 54 відсотки (Геологічна служба США 2023; Всесвітнє бюро статистики металів 2023). Прогнозується, що ціни на нікель впадуть приблизно на 15 відсотків у 2023 році та ще на 9 відсотків у 2024 році на тлі збільшення виробництва в Китаї та Індонезії. Ці доповнення до пропозиції можуть зменшити ціновий тиск на нікель класу 1 пізніше цього року. Проте попит на вироби з нержавіючої сталі, а отже, і на нікель класу 2, залишається низьким. Розробка безнікелевих акумуляторів для електромобілів, яка вже триває в Китаї, створює ризик зниження довгострокової перспективи попиту на нікель і цін.

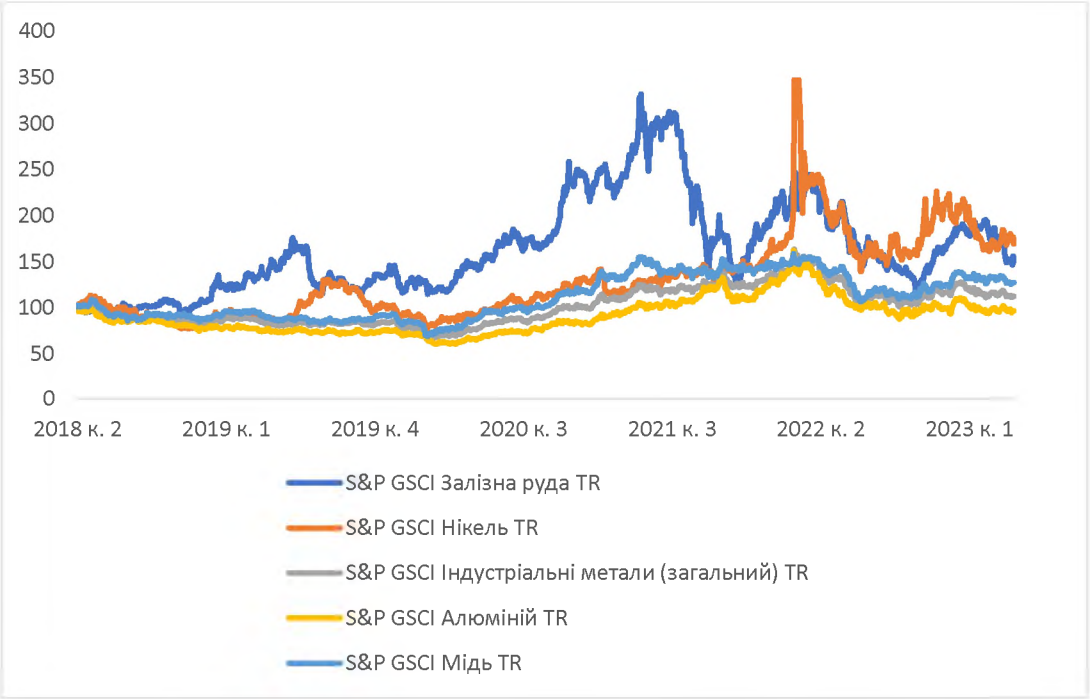

Рис. 2.6 Індекс цін індустрільних металів (2018 = 100)

Ціни на дорогоцінні метали [11], такі як золото, срібло та платина, відомі своєю відносно стабільною в порівнянні з іншими товарами, в тому числі індустріальними металами. На рисунку 2.7 порівнюється середньозважений індекс цін на виробничі та дорогоцінні метали за кожні півроки відносно першої половини 2018. Як видно, індекс цін на дорогоцінні метали має більшу тенденцію до зростання в порівнянні з попереднім. Є кілька причин, чому ціни на дорогоцінні метали є стійкішими:

1. Обмежена пропозиція: дорогоцінні метали зустрічаються відносно рідко, і їх пропозиція обмежена. Це означає, що зміни попиту складніше задовольнити значним збільшенням пропозиції, що може сприяти стабілізації цін.
2. Промисловий попит: на відміну від деяких інших товарів, дорогоцінні метали переважно не використовуються для промислових цілей, що може призвести до меншого коливання попиту та цін.
3. Інвестиційний попит: дорогоцінні метали часто розглядаються як надійний актив, що означає, що вони вважаються надійним засобом збереження вартості під час економічної невизначеності. Це може

призвести до збільшення інвестиційного попиту під час нестабільності ринку, що може допомогти стабілізувати ціни.

4. Резерви центральних банків: багато центральних банків мають значні запаси золота, щоб диверсифікувати свої запаси та забезпечити стабільний запас вартості. Це може забезпечити додаткову стабільність цін на дорогоцінні метали.

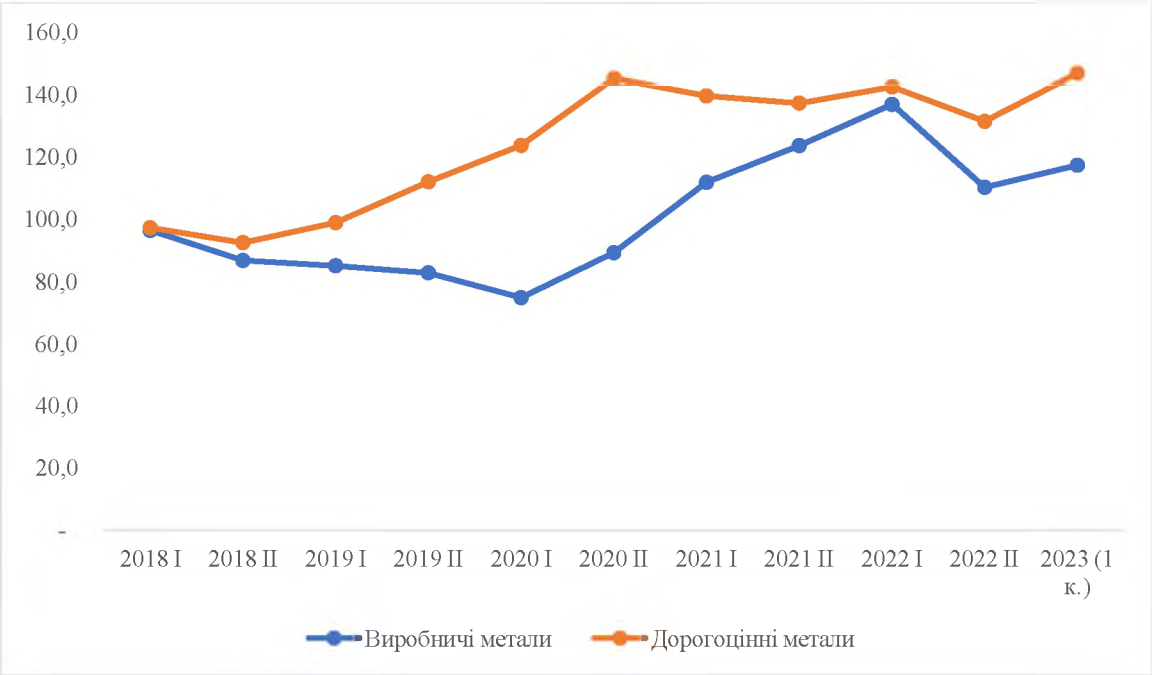

Рис. 2.7 Індекс цін на виробничі та дорогоцінні метали

Ціна на золото зросла [9] на 9 відсотків у 2023 через ослаблення долара, триваючу геополітичну невизначеність, пов'язану з війною в Україні, і стабільно високу інфляцію, яка спонукає деяких інвесторів купувати золото (багато хто вважає його надійним притулком, низькою ціною). ризиковий актив). Ціни в березні 2023 року були на 51 відсоток вищими, ніж у середньому за попередні роки. Підвищення ставок центрального банку з 2022 року стримало ціни на золото, підвищивши альтернативну вартість утримання металу. Однак нещодавня розбіжність у змінах цін на золото та прибутковості 10-річних казначейських цінних паперів, захищених від інфляції (TIPS), свідчить про те, що вплив геополітичної та економічної невизначеності на ціни був сильнішим, ніж ефект альтернативних витрат.

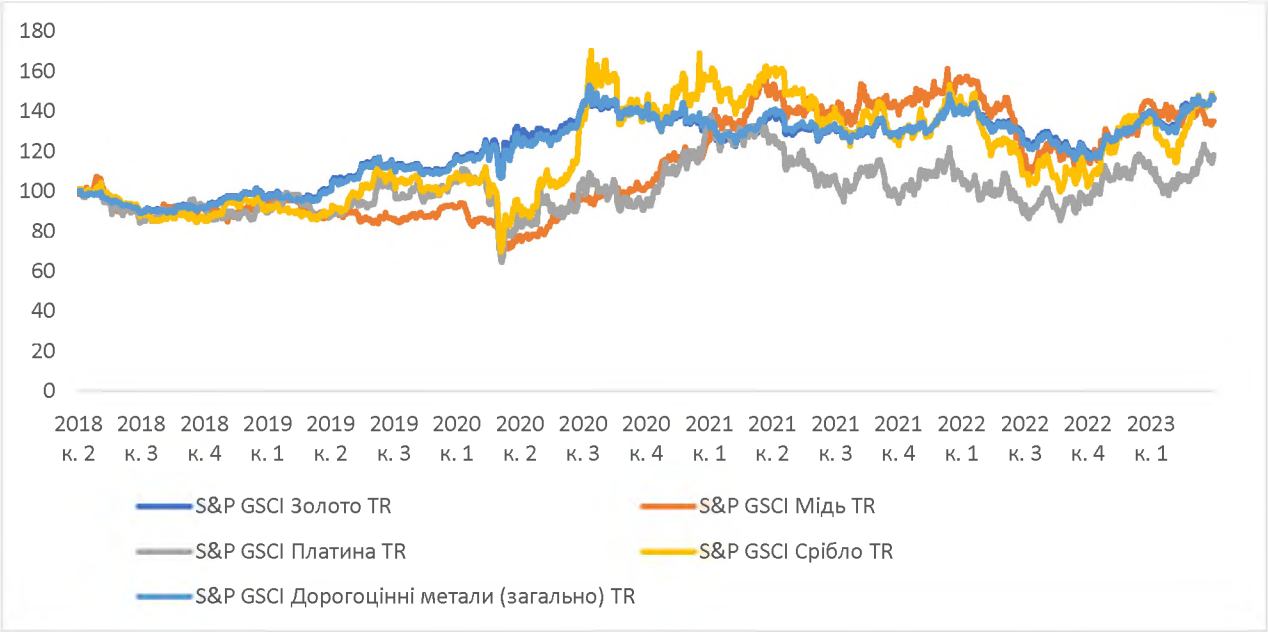

Рис. 2.8 Індекс дорогоцінних металів (2018 = 100)

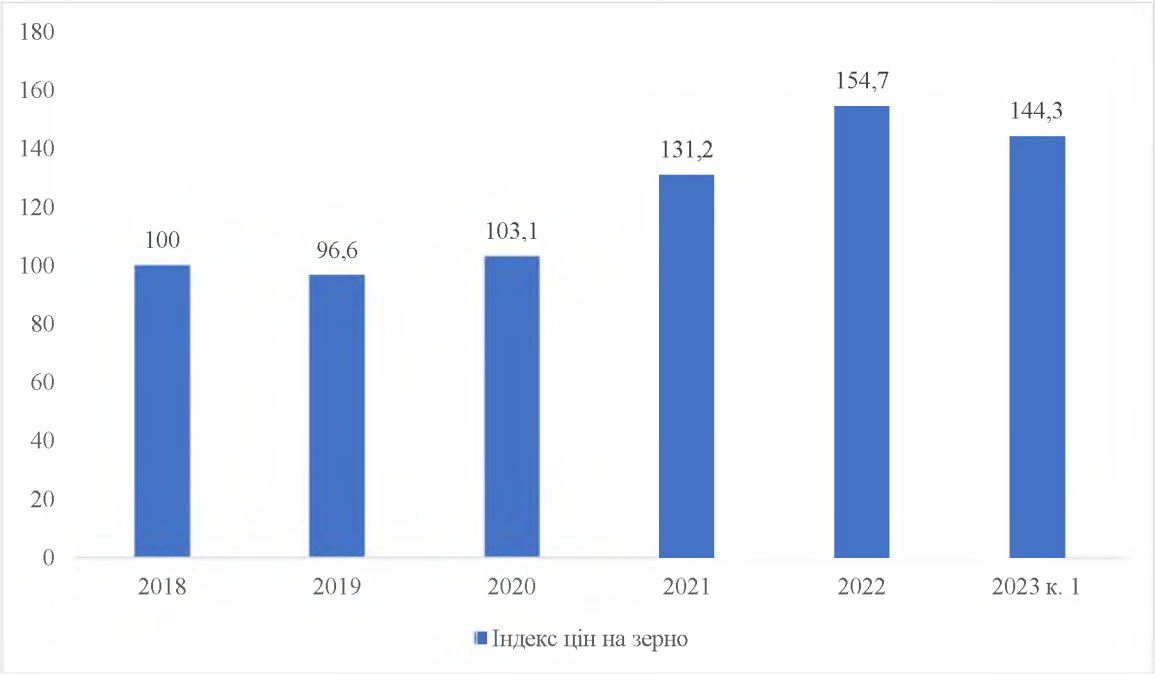
Ціни на срібло зросли на 6 відсотків у 1 кварталі 2023 року порівняно з попереднім кварталом після зростання на 10 відсотків у 4 кварталі 2022 року. Ціни в останні два квартали були спричинені тими самими факторами, які сприяли зростанню цін на золото. Крім того, промисловий попит на срібло у 2022 році досяг найвищого рівня за останнє десятиліття, незважаючи на дещо повільну глобальну промислову активність.

Ціна на платину в основному не змінилася в 1 кварталі 2023 року, зросла на 2 відсотки через досить стабільні умови попиту та пропозиції. У кінці 2022 ціни на платину зросли на 10 відсотків. Промисловий попит залишався високим, але все ще був приблизно на 14 відсотків нижчим за рекордний рівень у 2021 році. Попит на платину, яка використовується в автомобільних каталізаторах, виграв від заміщення дорожчого паладію. Постійні перебої з виробництвом енергії в Південній Африці, найбільшому світовому виробнику платини, скоротили постачання на 14 відсотків.

Наступною сировиною для розгляду є зерно, яке є базою у категорії продовольства.

Індекс цін на зерно FAO (Продовольча та сільськогосподарська організація) вимірює середньозважені зміни цін (рис. 2.9) на кошик основних

зернових, включаючи пшеницю, кукурудзу та рис. Індекс дає інформацію про умови світового ринку зерна та є корисним інструментом для моніторингу змін цін на зерно.

2.9 Індекс цін на зерно (2018=100)

У 2018 році були відносно низькі врожаї зернових культур в деяких країнах, зокрема в Європі та Австралії. Це призвело до зменшення пропозиції зерна на світовому ринку, що підвищило ціни.

У 2019 році були відносно сприятливі погодні умови для зернових культур у багатьох регіонах світу, зокрема в США та Росії. Це спричинило збільшення обсягів виробництва та пропозиції зерна на світовому ринку, що знизило ціни.

У 2020 році, через коливаннями протягом року спрчинених пандемією COVID-19 та її впливом на світову торгівлю та попит, а також перебої з поставками в основних виробничих регіонах призвели до збільшення цін.

За 2021 рік ціни на зерно значно вировли. Це було пов’язано зі збільшенням попиту на зерно для запасів через COVID-19 та зростанням вартості енергії та транспорту.

У 2022 році ціни на зерно досгли свого піку. Триваюча війна в Україні, посухи в Південній Америці та трудові конфлікти у великих портах сприяли збоям у постачанні. Чорноморська зернова ініціатива допомогла більшості українських зернових та олійних культур вийти на світовий ринок, однак це тільки тимчасова «панацея» яка не зможе прибрати наслідків воєнної агресії рф та незаконного вивезення зерна нею на свої території [20].

У 1 кварталі 2023 року ціни на зерно, зокрема пшеницю були на 100 відсотків вищими за середні показники попередніх років. Кілька факторів сприяли зростанню цін на рис на 11% у першому кварталі: високий попит, пов'язаний з великими фестивалями та поповненням запасів в Азії; підвищення курсу валюти до долара США в Індії, Таїланді та В'єтнамі; і жорсткі умови пропозиції в сезоні 2022-2023 рр. у більшості виробників рису в Азії, включаючи Китай, Індію, М'янму, Таїланд і В'єтнам. Крім того, у вересні 2022 року Пакистан постраждав від катастрофічної повені, яка відтоді зруйнувала врожай та експорт рису.

Отже ціни на сировинні товари є волатильними та залежать від низки факторів, які в сукупності дають нам широкий огляд тенденції, яку можна прослідковувати та вивчати в межах економічної та інвестиційної діяльності.

2.2 Макроекономічні показники та їх зв'язок з цінами на сировинні товари

Макроекономіка та ціни на товари пов'язані між собою, однак такі чинники як валютний курс, економічне зростання, процентні ставки та інфляція мають тільки комплексний вплив на ціни товарів.

Вищі ціни на сировину та зміцнення долара зменшують ризик негативного зростання економіки, хоча і підвищують ризик інфляції в економіках, які не залежать від експорту товарів. Ризики є більш вираженим для ринків, що розвиваються. Це відображає більш інтенсивне споживання та виробництво в країнах з економічною економікою, а також їхній більший борговий тягар у доларах і дрібніші фінансові ринки.

Роль цін на сировину та долара як факторів ризику була дуже очевидною протягом 2021/22. Після російсько-української війни ціни на сировинні товари різко зросли, а долар США подорожчав, перш ніж обидві тенденції змінилися наприкінці 2022 року. Спільне зростання цін на сировинні товари та долара було пов'язане з різким зростанням інфляції та помітним уповільненням в економічному зростанні в усьому світі протягом 2022 року. Окремі стагфляційні ефекти цін на сировинні товари та долара на економіку країн, не залежних від експорту сировини, посилювали один одного протягом цього періоду, оскільки дві змінні збільшувалися в тандемі. Це був відхід від історичної моделі, коли ціни на сировинні товари та долар колись рухалися в протилежних напрямках, тож їхній індивідуальний вплив на ризик стагфляції мав тенденцію компенсувати один одного.

Тривала позитивна кореляція між цінами на сировинні товари та обмінним курсом долара США означатиме більші виклики для політики макрофінансової стабільності в майбутньому. Це може призвести до більшої макроекономічної волатильності та складнішого компромісу між інфляцією та стабілізацією виробництва.

Зв'язок між ВВП і цінами на товари може бути складним і може змінюватися залежно від ряду факторів, таких як попит і пропозиція, глобальні економічні умови та геополітичні події. Ось кілька прикладів того, як ВВП і ціни на товари співвідносилися в останні роки:

1. Пандемія COVID-19: пандемія COVID-19 мала значний вплив як на ВВП, так і на ціни на товари. Оскільки країни в усьому світі запровадили карантини та обмеження економічної діяльності, попит на такі товари, як нафта та природний газ, знизився, що призвело до падіння цін на товари. Це, у свою чергу, призвело до зниження ВВП країн, які значною мірою залежать від експорту сировини.
2. Економічне зростання в Китаї: Китай є найбільшим у світі споживачем багатьох товарів, тому його економічне зростання має значний вплив на ціни на товари. В останні роки, коли ВВП Китаю зростав, попит на такі

товари, як мідь, залізна руда та нафта, також зріс, що призвело до підвищення цін на товари.

3. Торговельна напруженість: торговельна напруга між великими економіками також може вплинути на ціни на сировину та ВВП. Наприклад, у 2018 та 2019 роках напруженість між Сполученими Штатами та Китаєм призвела до запровадження мит на низку товарів, у тому числі на деякі види сировини. Це, в свою чергу, призвело до зниження попиту на ці товари та зниження цін на товари.

Отже хоч ВВП і має певний зв’язок на ціни на сировину, сам термін є багатогранним і залежить від безлічі іеших економічних факторів, які впливають на подальші його обчислення, а звідти і визначають зв’язок із ринком.

Інший, макроекономічний, здавалося би очевидний фактор як інфляція, насправді, не грає настільки вирішальну роль як може здаватися [3]. Фактично, за останні 10 років кореляція основних цін на сировинні товари та інфляції споживчих цін є від'ємною (за винятком сирої нафти, яка лише незначно позитивна). У довгостроковій перспективі зростання цін на сировинні товари було пов'язане з падінням темпів інфляції. Це твердження справедливе незалежно від того, чи розглядаємо ми широкі тенденції, чи окремі зв'язки між товарами та продуктами, такі як сталь та автомобілі, чи пшениця та хліб.

Дані про споживчу інфляцію базуються на цінах, які споживачі платять за речі, які вони зазвичай купують безпосередньо, Споживачі купують вироблені товари народного споживання. Вони не купують бавовну як товар, а купують одяг. Жоден споживач не купує сиру нафту; Бензин - промисловий продукт, який потрібен їм. Навіть сільськогосподарські товари, такі як кукурудза і пшениця, переробляються в промислові харчові продукти, які купують безпосередньо споживачі.

Ціни на сировинні товари впливають на споживчі ціни лише побічно, і лише частково. Для багатьох продуктів, які люди купують сьогодні, товари

складають дуже невеликий відсоток виготовленої вартості і ще менший відсоток роздрібної ціни. Основні товари, такі як сталь або скло, складають лише крихітну частину ціни, яку споживач платить, скажімо, за комп'ютер або іншу техніку.

Більшість виробників роблять все можливе, щоб згладити коливання цін на сировинні товари, поглинаючи деякі витрати в періоди зростання цін і насолоджуючись поліпшенням маржі під час руху вниз, зберігаючи ціни для своїх клієнтів більш стабільними. В результаті ціни на сировинні товари набагато волатильніші, ніж індекс споживчих цін.

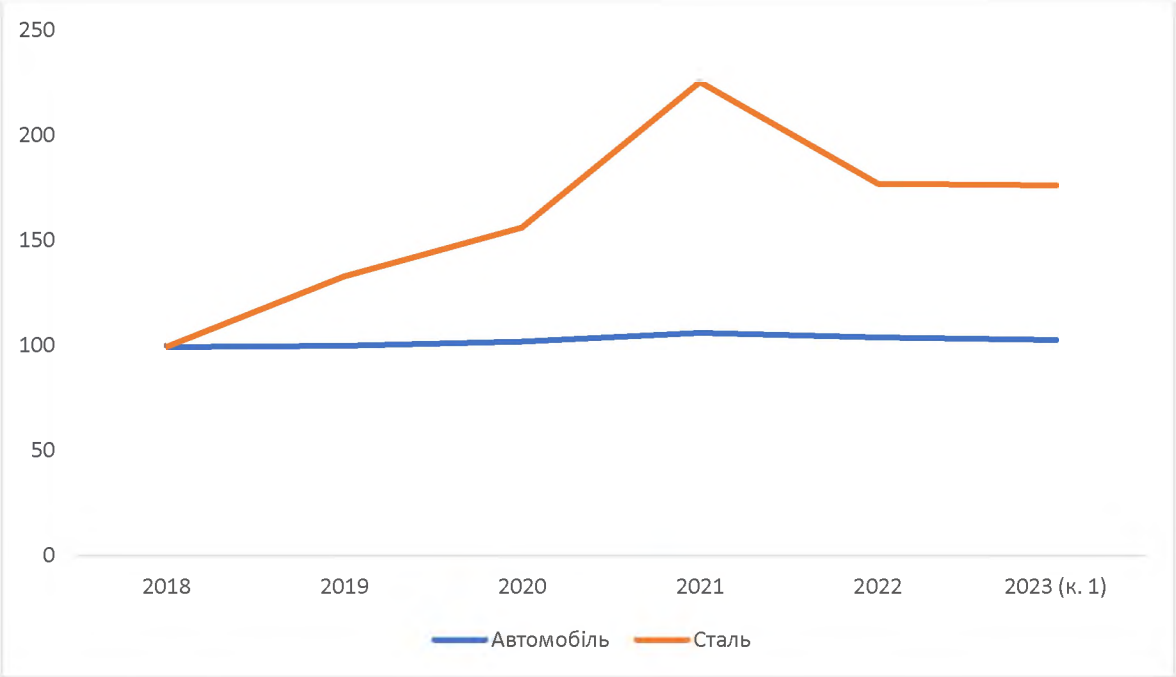
Наприклад сталь у 2021 році коштувала 1300-1400 за тонну (для гарячекатаного еталону). Типовий автомобіль використовує близько 900 кг сталі. Таким чином, вартість сталі, ймовірно, становить менше 2000 доларів за транспортний засіб. Toyota випустила близько 2 мільйонів автомобілів на своїх північноамериканських заводах у 2018 році. Споживча ціна цих автомобілів у роздрібній торгівлі, в середньому, 30 000 доларів за автомобіль, дорівнюватиме приблизно 60 мільярдам доларів. Того року компанія витратила 1,8 мільярда доларів на сталь для північноамериканського виробництва. Менше 1000 доларів за транспортний засіб. Менше 3% від роздрібної вартості. Зростання ціни на сталь на 100% може вплинути на кінцеву ціну автомобіля на кілька процентних пунктів, за умови, що вартість повністю пройдена і не буде ніяких коригувань дизайну [13].

Розглянемо індекс зміни цін на сталь та виготовлені автомобілі (рис. 2.10). Як видно з графіку, зміна цін на автомобілі є досить незначною, у той час як ціни на сталь виросли на декілька десятків відсотків.

Ціни на автомобілі можуть змінюватися залежно від різних факторів, таких як зміни в технології, моделі, ринкові умови, конкуренція та інші фактори. Однак, у порівнянні зі сталлю, автомобільні виробники можуть контролювати більшу частину вартості свого продукту.

На іншому боці, ціни на сталь можуть змінюватися залежно від великої кількості факторів, таких як зміни в ціні на складові матеріали, глобальні

економічні умови, попит та пропозиція на ринку сталі та інші фактори. Також, ціни на сталь можуть бути більш чутливі до коливань на ринку, оскільки її виробництво є більш залежним від різноманітних факторів, таких як енергетичні ресурси та технічні інновації.

2.10 Індекс змін середніх цін на сталь та автомобілі (2018 = 100)

Інфляція - принципово проблематична концепція. Вона виникла і застосовується головним чином до цін на недиференційовані фізичні товари. Це було актуально в епоху індустріальних економік, які домінували в 19-му і більшу частину 20-го століть, коли ці товари становили велику частку в структурі витрат на більшість споживчих товарів. Це може більше не бути актуальним у цифровій економіці, керованій технологіями, де нематеріальні активи мають більше значення. Розрив між цінами на сировинні товари та споживчими цінами є важливим симптомом цієї зміни.

2.3 Роль України як суб'єкта світового ринку сировинних товарів

Україна відрізняється наявністю багатих природних родовищ та привабливого клімату, що робить її потенціально сильним гравцем на

світовому ринку сировинних товарів, однак події останніх десяти років, що включають війну, що почалася у 2014 році анексією Криму та окупацією Донбасу і переросла до повномасщтабного вторгнення у 2023, поставили під загрозу здобутки та майбутнє торгівлі України.

Одним з сировинних ресурсів, яким є багаті землі України є вугілля. Основна частка загальних ресурсів вугілля (близько 92,4 %) знаходиться в Донецькому вугільному басейні (Донбас). На Львівсько-Волинський басейн припадає близько 2,5 % загальних ресурсів вугілля. Загальні ресурси вугілля в Україні із заляганням до глибини 1500 м за різними оцінками складають від 100 до 117,5 млрд тонн, близько половини з яких є підтвердженими (45-56 млрд тонн). В основному це кам'яне вугілля та антрацити різних видів – 92-94 % (з якого близько 2/3 – енергетичне, а близько 1/3 – коксівне), буре вугілля – 6-8 % [35].

У 2014 році із вторгненням рф на територію Донбасу, на непідконтрольній Україні території опинилося 85 шахт, 60 з яких спеціалізувалися на енергетичному вугіллі, у тому числі майже 100% антроциту. Це стало не тільки втратою для енергетичної системи України, але і призупинило перспективу України для експорту вугілля, а звідси і не дозволило Україні вийти на «великий» ринок. Так, у вересні 2022 року, після обстрілу та руйнування електростанцій росією, Кабінет Міністрів постановив на повній забороні експорту українського вугілля через ризик незватки ресурсів для функціонування держави, хоча вугілля і не є основним енергетичним засобом.

Covid-19, а затим набагато більший удар – війна в Україні, як ніщо інше вказали світу на його вразливі сторони. Одна з них – брак запасів. Торгівля пшеницею є одним з головним атрибутом ролі України в міжнародній торгівлі. У 2020-2021 році Україна виробила 25 млн тонн пшениці, що склало 3.2% від світового виробництва. У той самий період частка української пшениці в зовнішній торгівлі склала 8.3%. У 2021-2022

українське виробництво становило 33 млн тонн, що у світовому обсязі зайняло 4.2% . Частка у зовнішній торгівлі склала 9.3%.

Регулярний обстріл зерносховищ Росією, блокада морських портів, незаконне вивезення зерна з окупованих територій ставить під загрозу не тільки Україну, але і весь світ. Втрата України як постачальника може призвести голод в слаборозвинених країнах і глобальну інфляцію.

Домовленість між ООН, Туреччиною з Україною, а також з рф 22 липня 2022 року Чорноморська зернова ініціатива про створення морських коридорів для безпечного вивезення українського зерна перервала блокаду українських портів, що тривала п'ять місяців після початку російської агресії й могла обернутися катастрофою брак зернової продукції та різкого зростання цін на неї. Її подовження у березні 2023 року хоч і сприятиме відносній стабілізації цін на зернові, однак, не зможе повернути ціни попередніх років.

Війна в Україні також вплинула на таку ключову галузь вітчизняної економіки як металургія [40]. До вторгнення рф Україна входила до ТОП 15 країн сталевиробників – у 2022 році вона впала з 14-го на 25-те місце. Такі зміни в підкріпленні блокадою логістичних шляхів вплинули на ціноутворення у сфері металургії у всьому світі, а через припинення процесу відшкодування ПДВ експортерам при збоях системи Єдиного реєстру виникла нестача оборотних коштів підприємств. Хоч і 90% залізнорудних активів знаходиться на підконтрольній Україні території, найбільші виробники, такі як Азовсталь та Запоріжсталь – зруйновані або окуповані відповідно.

Зернова угода, вказана вище, не включала в себе руду, а отже обсяги експорту впали 67%. Раніше головним покупцем української сталі був Китай, але вже в другій половині 2022 ринок зрушився у сторону Чехії, Польші та Словаччини так як їх можна було дістатися сухопуттям.

Якщо для Китаю значимість українського металу становила тільки 2% від загального обсягу, то для Сенегалу, Домініканської Республіки та Лівану,

частка українського металу у сегменті галузі складала в середньому 65%, а отже припинення поставок спричинило волатильність та загрозу виробництву.

Отже, Україна є сильним гравцем на світовому ринку і її експорт сировинних товарів відіграє визначну роль у ціноутворенні для всієї групи. Воєнна агресія рф та подальші її наслідки спричинили збільшенню волатильності цін категорії, а її продовження виснащує запаси та підриваю поставки не тілкьи в середині нашої держави, але і по всьому світу.

РОЗДІЛ 3. ПРОГНОЗ ЦІН НА СИРОІИННІ ТОВАРИ ТА НОВИЙ ТОВАРНИЙ ЦИКЛ

Очікується, що у 2023 році ціни на сировинні товари впадуть на 21 відсоток і залишаться переважно стабільними у 2024 році. Очікуване зниження цін у 2023 році є найрізкішим падінням з часів пандемії. Очікується, що ціни на енергоносії у 2023 році будуть у середньому на 23 відсотки нижчими, ніж у 2022 році, і залишаться загалом стабільними у 2024 році. Ризики для прогнозу схилені в бік підвищення, насамперед тому, що багато факторів, які спричинили потрясіння на товарних ринках останнім часом, є все ще присутній. Ці фактори включають можливі перебої в постачанні енергоресурсів і металів (частково через торгові обмеження), посилення геополітичної напруженості, більш сильне, ніж очікувалося, відновлення промислового сектора Китаю та несприятливі погодні явища. Невтішне глобальне зростання є основним ризиком зниження.

Ціни на нафту відступили від піку середини 2022 року та, як очікується, залишатимуться стабільними до 2023 року. Ціна на нафту марки Brent на 35 відсотків нижча від нещодавнього рекордного максимуму в червні 2022 року, незважаючи на волатильність у березні 2023 року. Знижка базової ціни на російську нафту порівняно з ціною марки Brent зросла в грудні 2022 року після введення Групою обмеження ціни. G7 індустріальних країн. Прогнозується, що в 2023 році ціна марки Brent становитиме в середньому 84 долари США за барель, що в основному відображає слабкіші перспективи зростання в розвинутих економіках. Поставки нафти будуть збільшуватися, але меншими темпами через квоти на видобуток ОПЕК+ і обмеження потужностей у більшості інших нафтовидобувних регіонів.

Прогноз Fitch Solutions щодо цін на сировину передбачав, що Brent становитиме в середньому 95 доларів США за барель у 2023 році та 88 доларів США у 2024 році, знизившись із середнього значення 101,7 доларів США у 2022 році. Він припустив, що WTI може становити в середньому 93

доларів США за барель у 2023 році та 87 доларів США за барель у 2024 році, знизившись із 94,33 доларів США у 2022 році. Прогноз ANZ Research на сировину на 2023 рік передбачав, що Brent залишатиметься стабільною на рівні 105 доларів до кінця 2023 року до кінця 2024 року з 80 доларів у грудні 2022 року. За прогнозами WTI становитиме в середньому 104 долари до грудня 2023 року та залишатиметься незмінною до грудня 2024 року з 75,2 доларів у грудні. 2022 рік. Світовий банк припустив, що Brent може знизитися до 92 доларів у 2023 році та 80 доларів у 2024 році зі 100 доларів у 2022 році. Глобальне дослідження Банку Америки (BofA) також показало, що Brent становила в середньому 100 доларів у 2023 році, впавши зі 100,65 доларів у 2022 році; тоді як очікувалося, що WTI впаде до 94 доларів у 2023 році з 95,99 доларів у 2022 році.

Відповідно до прогнозу цін на природний газ Fitch Solutions, очікується, що американський природний газ торгуватиметься на рівні 5,90 доларів США за МБТЕ у 2023 році та 5,60 доларів США у 2024 році, знизившись із 6,54 доларів США у 2023 році. Відповідно до прогнозів Світового банку щодо сировинних товарів, у Національному центрі США Генрі в 2023 році в середньому становитиме 6,2 доларів США/MMBtu та 6 доларів США у 2024 році, порівняно з 6,6 доларів США у 2022 році. У 2023 році природний газ у Європі оцінювався в середньому в 32 долари США за МБТЕ і в 28 доларів США в 2024 році, знизившись з 40 доларів США в 2022 році. Що стосується ціни на скраплений природний газ (СПГ), Світовий банк прогнозує, що суперохолоджене паливо впаде до 17 доларів США/МБте у 2023 році та 15,9 доларів США у 2024 році з 18,4 доларів США у 2022 році.

Fitch Solutions прогнозує, що енергетичне вугілля торгуватиметься на рівні 280 доларів США за тонну проти 320 доларів США за тонну у 2022 році. ANZ Research помітила зниження ціни на вугілля для електростанцій до 325 доларів США в грудні 2023 року та 250 доларів США в грудні 2024 року з 404,5 доларів США за тонну станом на 15 грудня 2022 року, коли було опубліковано прогноз. Прогноз цін на вугілля Світового банку передбачав,

що паливо досягне $240/т у 2023 році та $212,3 у 2024 році порівняно з $320 у 2022 році.

Очікується, що ціни на метали та корисні копалини залишатимуться стабільними протягом прогнозованого періоду з ризиками підвищення в довгостроковій перспективі. Ціни на метали та корисні копалини зросли на 10 відсотків у 1 кварталі 2023 року завдяки зростанню цін на залізну руду та олово. Це відображає оптимізм щодо сильного відновлення Китаю та покращення перспектив світового зростання на початку року. Очікується, що в 2023 році ціни будуть нижчими в середньому на 8 відсотків порівняно з 2022 роком, а в 2024 році вони ще більше впадуть. Основні ризики зростання цін включають більш сильне, ніж очікувалося, відновлення в секторі нерухомості Китаю та перебої з поставками, в тому числі через торгівлю. обмеження. Однак у довгостроковій перспективі енергетичний перехід може значно підвищити попит на деякі метали, зокрема на літій, мідь і нікель.

Згідно з даними Fitch Solutions, у 2023 році мідь може коштувати 8400 доларів США за тонну порівняно з 8800 доларів США. Світовий банк також бачив зниження цін на мідь до 7300 доларів США у 2023 році з 8700 доларів США у 2022 році. Але банк очікує, що метал відновиться до 7361 доларів США у 2024 році. BofA очікує, що ціна на мідь становитиме в середньому 8625 доларів США за тонну в 2023 році проти 8778 доларів США в 2022 році. Тим часом ANZ Research був оптимістичним і очікував зростання металу до 10 000 доларів у грудні 2023 року, підвищення до 12 000 доларів у грудні 2024 року порівняно з 8 510 доларів у грудні 2022 року.

Прогноз Fitch Solutions показує, що нікель також впаде до 22 500 доларів США у 2023 році з 24 250 доларів США у 2022 році. Світовий банк також очікує, що ціна на нікель знизиться до 21 000 доларів у 2023 році та 20 708 доларів у 2024 році з 24 000 доларів у 2022 році. За оцінками ANZ Research, середня вартість металу становила 21 500 доларів США в грудні 2022 року та 18 000 доларів США до грудня 2022 року. Однак BofA був більш

оптимістичним, очікуючи, що нікель торгуватиметься на рівні 25 625 доларів США у 2023 році, перевищивши 25 206 доларів США у 2022 році.

ANZ Research оптимістично налаштований на золото, прогнозуючи, що злиток торгуватиметься на рівні 1900 доларів США за унцію в грудні 2023 року до грудня 2024 року з 1810 доларів США в грудні 2022 року. BofA також прогнозує зростання ціни на золото до 1888 доларів США за унцію в 2023 році з 1797 доларів США в 2022 році. Fitch Solutions прогнозувало, що золото буде продаватися на рівні 1850 доларів США в 2023 році порівняно з 1800 доларів США в 2022 році. Прогноз Світового банку очікує, що дорогоцінний метал буде торгуватися на рівні 1700 доларів США за унцію в 2023 році, знизившись до 1650 доларів США в 2024 році порівняно з 1770 доларів США в 2022 році.

Хоча падіння цін на мінеральне паливо вплинуло на доходи від російського експорту, російське виробництво та експорт були стійкими. Обсяги експорту російської нафти з квітня 2022 року залишаються стабільними, хоча очікується, що вони скоротяться до кінця цього року через заборону ЄС на імпорт. Після війни в Україні Росія дедалі більше перенаправляла свій експорт нафти, газу та вугілля до Індії та Китаю, одночасно скорочуючи постачання до ЄС, Сполученого Королівства та Сполучених Штатів. Подальші санкції мають послабити вплив рф на ринок ще більше.

Незважаючи на падіння світових цін на продовольство, інфляція внутрішніх цін продовжується. Очікується, що ціни на продукти харчування впадуть на 8 відсотків у 2023 році та на 3 відсотки у 2024 році. Тим не менш, індекс цін на продовольство з поправкою на інфляцію залишатиметься на другому найвищому рівні з 1975 року — його буде перевищено лише до 2022 року. Крім того, інфляція цін на продовольство в усьому світі залишається стабільно високою. У першому кварталі 2023 року глобальна річна інфляція внутрішніх цін на продукти харчування становила в середньому майже 20 відсотків, що є найвищим рівнем за останні два десятиліття. Для ринків, що

розвиваються, та економіки, що розвивається (EMDE) цифра приблизно однакова, хоча між країнами існують великі відмінності.

Згідно з прогнозом Світового банку, у 2023 році пшениця може продаватися на рівні 410 доларів США за тонну, знизившись до 405 доларів у 2024 році з 410 доларів США у 2022 році. Fitch Solutions також прогнозує, що пшениця може впасти до 860 доларів США за тонну в 2023 році з 933 доларів США в 2022 році. Але згідно з прогнозом, ціна на зерно в 2023 році все одно буде вищою, ніж ціни в 2018-2021 роках. У своєму товарному прогнозі ANZ Research прогнозує, що пшениця зросте до 860 доларів США за тонну до грудня 2023 року з 729 доларів США за тонну в грудні 2022 року. Ціна на зерно, яке використовується для виготовлення хліба, пасти та локшини, може впасти до 710 доларів США до грудня 2024 року.

Прогнози не можуть дати сто відсоткової гарантії тенденції, яка в них вказується. Наразі, у світі подій війни в Україні, передбачення цін стає дедалі скоаднігим. Однак по закінченню війни є велика вірогідність побачити Україну, як відновленого, а в деяких галузях може і нового учасника світової торгівлі у сфері сировини.

Пілся закінчення війни Україна зможе відновити видобуток чорного вугілля в шахтах які тимчасово втратила після війни в 2014 році. Спочатку це стане бустом для потужностей на внутріньому ринку, але з часом зможе стати привабливим ресурсом для всієї Європи адже близькість і якість зроблять свою справу.

Металургія, не зважаючи на великі втрати зараз, відновиться, бо ресурсів в України ще багато, а зацікавленість інвесторів прогнозовано збільшиться у зв'язку з потенціальним успіхом України як інвестиційної платформи. Те саме може статися з природним газом. Хоча видобуток природного газу не є основною галуззю, однак природні родовища на території країни є багатими та можуть стати новим об'єктом ринку при належних інвестиціях та розробках в цьому напрямі.

Через війну в Україні та COVID-19, можна допустити, що світ знаходиться на піку товарного циклу сировини. Товарний суперцикл означає тривалий період піднесення та спаду на товарних ринках, коли ціни падають значно вище або нижче своїх довгострокових тенденцій. Ці рухи можуть навіть перевищити бізнес-цикл і зазвичай триватимуть більше десяти років.

Товарні суперцикли визначаються як їх тривалістю, так і широтою активів, які вони охоплюють [30]. Як сказав LaForge у примітці: «Товари зазвичай не діють так, як інші основні класи активів, як-от акції чи облігації. Товари зазвичай рухаються разом, як велика родина, через довгі цикли підйому (ринки биків) і спаду (ринки ведмедів). Оскільки кожен цикл зазвичай триває від 15 до 20 років, ми називаємо їх «суперциклами».

Дослідження Банку Канади виявило чотири суперцикли зростання на товарних ринках з 1900-х років, у кожному з яких індекс цін на сировинні товари відхилявся щонайменше на 10% від свого довгострокового тренду. Озираючись на них, можна пролити світло на те, що викликає товарні суперцикли. Хоча кожен суперцикл був спричинений унікальною комбінацією факторів, загальним рушієм була взаємодія великих, несподіваних шоків попиту та повільної реакції пропозиції.

Згідно з документом, перший суперцикл збігся з індустріалізацією США на початку 1900-х років; другий із переозброєнням до Другої світової війни; і третій – з реіндустріалізацією Європи та Японії в післявоєнний період. Дослідження пояснює, що останній зареєстрований суперцикл цін на сировину був зумовлений серією важливих реформ, які прискорили економічне зростання Китаю, включаючи вступ до Світової організації торгівлі (СОТ) у 2001 році.

Хоча вищезазначене стосується суперциклів з історичної точки зору, багато аналітиків стверджують, що ми знаходимося на початку нового товарного суперциклу, коли ціни на метали, газ, вугілля та сільськогосподарську продукцію різко зросли.

Лейт Халаф, керівник інвестиційного аналізу AJ Bell, пояснив, що відновлення після пандемії сприяло зростанню цін, особливо в енергетичному секторі. «Відбулося циклічне зростання цін на деякі товари, оскільки світова економіка оговталася від глибини пандемії, а захмарні ціни на енергоносії потрапили в заголовки газет», — сказав Халаф. Економічне пробудження також ускладнюється тим, що уряди інвестують значні кошти в зелену інфраструктуру, що безпосередньо впливає на ціни на сировину. У майбутньому можуть бути причини, окрім економічного підйому, які сприяють підвищенню цін на сировинні товари, зокрема, державні витрати на інфраструктуру та перехід до зелених форм енергії та транспорту.

Створення нової низьковуглецевої інфраструктури, включаючи сонячні батареї, вітрові турбіни, а також електромобілі та батареї, особливо підвищить попит на такі метали, як мідь. , алюміній, літій, кобальт і нікель, хоча й на шкоду викопній промисловості.

Загалом, схоже, що кілька сил об'єднуються, щоб спричинити поточний сплеск цін на сировинні товари. Китай, витрати на інфраструктуру та глобальний перехід до зеленої енергії є кандидатами, які можуть стимулювати попит протягом наступного бичачого суперциклу.

Дані свідчать про те, що ціни на товари мають тенденцію рухатися разом. За словами ЛаФоржа: «Суперцикли схожі на чорні діри. Втекти від гравітації суперциклу важко для окремого товару».

Але оскільки попит на зелену інфраструктуру буде стимулювати наступний суперцикл, Том Стівенсон, інвестиційний директор, очікується, що попит на певні «зелені метали», такі як мідь, нікель, алюміній і платина, різко зросте.

З більш ніж 200 великих мідних родовищ, які були знайдені за останні три десятиліття, лише жменька з'явилася за останні 10 рокі. Для розробки мідної шахти потрібні роки, і в останні роки акціонери заохочують виплату дивідендів. надмірна підготовка до майбутнього буму.

Проте ринки металів продовжують відчувати асиметричний вплив ринкових новин. Однак це не було просто для всіх товарів, оскільки занепокоєння щодо китайського сектору нерухомості знизили ціни на залізну руду після кризи Evergrande», — сказав Халаф.

Оскільки суперцикли зазвичай тривають 15–20 років, спочатку може бути важко відрізнити початок нового суперциклу цін на сировинні товари від більш звичайних короткострокових коливань цін. Залишається побачити, чи будуть ціни на сировинні товари стабільно триматися вище довгострокових середніх.

Деякі аналітики також висловили невпевненість щодо того, чи глобальне відновлення бізнесу після пандемії та зелені інвестиції є достатньо сильною силою, щоб стимулювати новий суперцикл. Післяпандемічний період може зрівнятися з потужністю післявоєнного відновлення 1960-х років або індустріалізації Китаю.

Нинішній товарний суперцикл вже приніс прибутки, еквівалентні зрілому періоду попереднього суперциклу. Це вірно для більшості енергетичних товарів, таких як нафта та зерно, тоді як метали, як золото , поки що були відсутні в суперциклі [4].

Фундаментальна відмінність між нинішнім часом і 2002 роком полягає в тому, що після короткого періоду після COVID-19 приблизно на два роки ціни на товари здебільшого підтримуються перебоями в постачанні, тоді як прогноз щодо попиту починає погіршуватися на тлі зростаючих ризиків рецесії.

Конфлікт, що триває в Україні, мав значний вплив на товарні ринки, особливо щодо таких сільськогосподарських товарів, як пшениця та кукурудза. Україна є одним із найбільших у світі виробників та експортерів цих культур, і конфлікт призвів до збоїв як у виробництві, так і в транспортуванні, що підвищило ціни та призвело до дефіциту пропозиції в деяких регіонах.

Вплив війни в Україні на товарні ринки посилився низкою інших факторів, включаючи посухи та інші погодні явища, торговельні суперечки між великими світовими державами та триваючу пандемію COVID-19. Ці фактори створили мінливе та непередбачуване середовище для товарних ринків із швидкими та частими коливаннями цін.

Економісти та аналітики обговорюють, чи є це новим суперциклом на товарних ринках. Дехто стверджує, що комбінація факторів, що спричиняють поточне зростання цін, подібна до тих, які призвели до попередніх суперциклів, наприклад того, що стався у 2000-х роках. Ці фактори включають зростання попиту з боку економік, що розвиваються, скорочення поставок і зростання витрат на виробництво. Остаточно визначити стан або наявність нового товарного суперциклу на сьогодні можна буде тільки через роки коли буде більше даних за роки і коли стане питаненя про вже наступний цикл.

ВИСНОВОК

Цінова кон'юнктура на ринках сировини – це широка категорія, яка включає в себе всі можливі виміри тенденцій щодо формування ціни. Фактори, які впливають на неї включають в себе не тільки економічні або фінансові, але і політичні, природні та екологічні.

Кожен етап історії ніс за собою нове теоретичне та економічне підгрунтя. Так, починаючи з класичної та (не) закінчуючи еволюційної теорією з її сучасними гілками, сформувалася теоретична база для подальших досліжень та вивчення формування цін на сировинні товари.

З теоріями з'явилися методи та основи для будування моделей. Існує безліч індексів, які дозволяють не тільки дослідити графік цін на товри певної групи, але і порівняти зміни в ціні певних товарів або груп комбіновано, за рахунок фракційного поділення та порівняння з певної точки хронологічної прямої.

Основне, що впливає на ціни сировинних товарів зараз – війна рф проти України. Україна, як основний постачальник сільско-господарської продукції, транзитна зона та країна, яка має потужнійший запас природних родовищ стикнулася з тимчасовою втратою виробничої та експортної потужності та перспективних напрямів розвитку торгівлі сировинними товрами. Це підірвало не тільки українську економіку, але і створила стрибок цін на сировину на світових ринках.

Зокрема, санкції які залучалися і будуть застосовуватися проти рф як метод боротьби створили переформацію світової торгівлі паливом. Газ, основним постчальником якого рф є для великої кількості країн відрізнявся значною волатильністю, хоча країнам так і не вдалося до кінця відмовитися від його експорту. Та сама ситуація про нафту: відмова (хоч і часткова) від росії як виробника хитала графіки в сторону піку активно в 2022 році хоча і знизилася ближче до почтаку 2023 року через менший попит.

Торгівля вугіллям почала втрачати минулу значущість ще досить давно через екологічні застереження та виснаженість ресурсів, однак, вугілля допомогло багатьом країнам під час недостаності російського палива, а отже його ціна значно вирісла у 2022 порівняно з попередніми роками.

Виробничі метали залишалися волатильною категорією протягом останніх п'яти років, і загалом основною подією для них стала пандемія COVID-19, яка в більшій мірі заблокувала шляхи їх поставок. Тут теж можна виділити фактор потреби в виробництві. Наприклад, нікель був потрібен у виготовленні різко затребуваних акумуляторів і отже його тенденція трохи відрізнялася від інших прикладів категорії.

Дорогоцінні метали завжди носили, і як видно, будуть носити звання гаранта надійності та стабільності для тих, хто хоче зберегти вартість своїх грошей, адже ціни на золото або платину є стійкими в плані того, що коли вартість грошей стає нижчою – вартість попередніх вищою. Це пов'язано зокремо з все ще дієвим золото-валютним стандартом та обсягом видобутуку цих металів. Ця тенденція є стабільною і тому саме дорогоцінні метали є безпечною гаванню для активів, а не наприклад, виробничі метали.

Майбутні прогнози щодо цін сировинних товарів не можуть бути повноцінною опороб для тошо щоб робити інвестиційні висновки. Але наразі є зрозумілою переважна тенденція до зротання цін, бо зміна торговельних шляхів, постачальників та технологій потребує додаткових ресурсів.

Загалом, навіть незважаючи на критику, можна дійти висновку, що класична теорія, або закон попиту та пропозиції є насправді ключовим у ціноутворенні. Просто слід зазначити ще і те, що попит визначається не тілки бажанням або потребами людини, але і тим, що ці бажання та потреби формує. В останні роки формувачами були погода, екологічна свідомість, здоров'я та соціальна відповідальність, геополітична напруга, сама війна. У наступні роки, ціни змінить перевадно результат та процес розв'зання останньої, однак, все станеться в залежності від наступного економічного циклу або збереження попереднього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Alquist B., Bhattarai S., Coibion O. Commodity-price comovement and global economic activity - 2020. - Journal of Monetary Economics. Volume 112.
2. Braekkan E, H. Why do prices change? - 2015. - DOI:10.13140/RG.2.1.2928.6884. URL: https://www.researchgate.net/publication/282149761_Why_do_Prices_Change_An_Analysis_of_Supply_and_Demand_Shifts_and_Price_Impacts_in_the_Farmed_Salmon_Market
3. Calhoun G. Commodity prices do not create inflation - 2021. - Forbes. URL: https://www.forbes.com/sites/georgecalhoun/2021/05/05/commodity-price-increases-do-not-create-inflation/?sh=691d5ef057cb
4. European Free Trade Association. Trade Statistics. - 2023. - URL: https://trade.efta.int/#/overview/EFTA/WORLD/2022/HS2
5. Eurostat. Natural gas price statistics - URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Natural_gas_price_statistics
6. Markets Insider. Coal prices. URL: https://markets.businessinsider.com/commodities/coal-price
7. Markets Insider. Oil (brent) prices. URL: https://markets.businessinsider.com/commodities/oil-price
8. S&P GSCI Aluminium - S&P Dow Jones Indices. URL: https://www.spglobal.com/spdji/en/indices/commodities/sp-gsci-aluminum/#overview
9. S&P GSCI Gold - S&P Dow Jones Indices. URL: https://www.spglobal.com/spdji/en/indices/commodities/sp-gsci-gold/#overview

10. S&P GSCI Industrial Metals - S&P Dow Jones Indices. URL: https://www.spglobal.com/spdji/en/indices/commodities/sp-gsci-industrial-metals/#overview
11. S&P GSCI Nikkel - S&P Dow Jones Indices. URL: https://www.spglobal.com/spdji/en/indices/commodities/sp-gsci-nickel/#overview
12. S&P GSCI Precious Metals - S&P Dow Jones Indices. URL: https://www.spglobal.com/spdji/en/indices/commodities/sp-gsci-precious-metals/#overview
13. Statista. Average price (including tax) of passenger cars in the EU in 2015 and 2019, by brand - URL: https://www.statista.com/statistics/425240/eu-car-sales-average-prices-in-by-make/
14. Statista. Natural gas commodity prices in Europe and the United States. URL: https://www.statista.com/statistics/252791/natural-gas-prices/#:~:text=In%202022%2C%20the%20price%20of,resulting%20from%20the%20Russia%2DUkraine
15. United Nations Conference on Trade and Development. Trade and development report 2022. - 2022. - URL: https://unctad.org/tdr2022
16. World Bank. Commodity Markets Outlook, April 2018 - 2018.
17. World Bank. Commodity Markets Outlook, April 2019 - 2019.
18. World Bank. Commodity Markets Outlook, April 2020 - 2020.
19. World Bank. Commodity Markets Outlook, April 2021 - 2021.
20. World Bank. Commodity Markets Outlook, April 2022 - 2022.
21. World Bank. Commodity Markets Outlook, April 2023 - 2023.
22. World Bank. Commodity Markets Outlook, October 2018 - 2018.
23. World Bank. Commodity Markets Outlook, October 2019 - 2019.
24. World Bank. Commodity Markets Outlook, October 2020 - 2020.
25. World Bank. Commodity Markets Outlook, October 2021 - 2021.
26. World Bank. Commodity Markets Outlook, October 2022 - 2022.

27. World Trade Organization. Russia-Ukraine conflict puts fragile global trade recovery at risk - 2022. - URL: https://www.wto.org/english/news_e/pres22_e/pr902_e.htm
28. Ycharts. Fertilizers Price Index - URL: https://ycharts.com/indicators/fertilizers_index_world_bank
29. Баженова О. Цінова кон'юнктура на світових сировинних ринках може мати великий вплив на економічне зростання окремих країн Східної Європи. - 2021. - URL: https://www.researchgate.net/publication/360528913_VPLIV_CINOVOI_KON'UNKTURI_NA_SVITOVIH_SIROVINNIH_RINKAH_NA_EKONOMICNE_ZROSTANNA_OKREMIH_KRAIN_SHIDNOI_EVROPI_EMPIRICNI_ASPEKTI
30. Бобро Д. Г. "Вугільна промисловість України в умовах гібридної війни". Аналітична записка. - 2015. - Національний інститут стратегічних досліджень.
31. Вінокуров Я. Світ на порозі зростання цін: що таке сировинний суперцикл та як він вплине на Україну - 2021. - Економічна правда. URL: https://www.epravda.com.ua/publications/2021/02/24/671329/
32. Державна служба статистика України. Економічна статистика / Зовнішньо-економічна діяльність - URL: https://www.ukrstat.gov.ua/
33. Іванова Л. О., Музика О. М. Кон'юнкура ринків - 2015. - Львів. Видавництво Львівської академії.
34. Мацелюх Н. П., Максименко І. А., Теліщук М. М. Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка). - 2018. - Ірпінь : Університет ДФС України.
35. Міністерство закордонних справ України. Санкції проти РФ. URL: https://mfa.gov.ua/sankciyi-proti-rf
36. Ніконенко У. М. Оцінка волатильності світових світових індексів цін на сировинні товари. - 2018. - Інфраструктура ринку - електронний практично-науковий журнал. Випуск 18. УДК 339.9

37. Павлиш О. Зернова угода продовжить свою дію до 18 липня - Кубраков. - 2023. - Економічна правда. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2023/05/17/700226/

38. Пустовойт О. В. Ефект накладання хвиль зовнішньо- та внутрішньоекономічної кон'юктури в економіці України - 2012. - Економіка та прогнозування, науковий журнал. УДК 338.12

39. Стежко Н. Food Security in Terms of Economic Affordability of Food: Analysis, Opportunities and Prospects N Stezhko, AJ Obaid - 2021. - Journal of Physics, Conference Series 1963, 012155.

40. Фокус. Залізна завіса - 2023. - URL: https://focus.ua/uk/economics/547850-zhelezniy-zanav-kak-ekonomika-vizhivaye-bez-azovstali-i-morskogo-eksporta

Відгук керівника випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи
здобувача вищої освіти Державного податкового університету групи МЕБ-19-1
Касьянової Мішель
На тему: «Цінова кон'юнктура на ринках сировинних товарів», поданої на одержання першого (бакалаврського) рівня освіти за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

У сучасних умовах розвитку міжнародних економічних взаємовідносин зміна цін на сировину відіграє значну роль так як від цін на сировину залежить життя та розвиток країн.

Важливість розуміння тенденції графіків цін є обов'язковим не тільки для інвесторів, але також і для простих споживачів. Слід також передбачувати фактори, що на ці графіки впливають. Застосування знань здобутих протягом століть існування ринку допоможе зберегти здоровий стан економіки.

Структура даної випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи обґрунтована логікою вирішених задач і дає змогу досить повно розкрити характер дослідження. Можна зробити висновок про те, що автором було правильно визначено актуальність теми, мету, напрямки та методи дослідження. Аналіз основних положень випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи дає підставу для висновку про те, що це є закінчена наукова робота, виконана автором на високому теоретичному і практичному рівнях.

Робота включає вступ, три розділи з підрозділами, висновки, список використаних джерел.

Перший розділ роботи присвячено дослідженню теоретико-методологічних засад кон'юнктури цін на сировинні товари. У другому розділі проаналізовано ціни на сировинні товари за останні п'ять років, а також порівняння в межах однією та декількох категорій; макроекономічні фактори впливу; роль України на ринку сировинних товарів. У третьому розділі наведений прогноз на подальший розвиток цін сировинних товарів.

До важливих положень роботи слід віднести теоретичне обґрунтування сучасного стану кон'юнктури цін на сировинні товари, обґрунтоване порівняння сировинних товарів різних груп та зміни цін на них за останні 5

років, аналіз різних товарів однієї групи та причин різниці в зміні їх цін, визначення найважливіших факторів впливу та наведення прогнозу.

На підставі викладеного, пропонується оцінити випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу Касьянової Мішель на "відмінно" 93 А.

Керівник випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи
Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Державного податкового університету,
доктор економічних наук, професор Н. В. Стежко

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну (дипломну) роботу

Випускна кваліфікаційна (дипломна) робота здобувача вищої освіти Касьянової Мішель після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри, протокол від « 10 » 05 2023 № 12 допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин,
доктор економічних наук, професор Н.В. Стежко

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну дипломну роботу

здобувача вищої освіти Державного податкового університету

Касьянової Мішель

«Цінова кон'юнктура на світових ринках сировинних товарів»

Актуальність теми даної роботи є безумовною, адже розуміння цін на сировинні товари є базою не тільки для успішного виробництва, але і для визначення якості економічного стану в усьому світі. Саме по собі поняття кон'юнктури є досить широким і не має чіткого визначення, однак перш за все воно включає в себе тенденції цін та зміни у них. Тому, підхід з боку кон'юнктури ціни є найбільш охоплюючим для вивчення даної теми. Розуміння сутності кон'юнктури цін на сировинні товари дає можливість передбачити подальший розвиток вартості похідних груп та дає, на підставі специфічних факторів впливу, попередити ризики або навіть кризи світового масштабу.

У представленій роботі проаналізовано тенденції на основні групи сировинних товарів у розрізі частин світу, типу, і також виявлено очевидні та неочевидні фактори та факти впливу і спрощено деякі ствердження щодо прямолінійних залежностей. Отже результат цієї роботи містить не тільки зміни цін на окремі товари, а комплексний огляд категорії.

В даній дипломній роботі окрема увага приділяється важливості припинення воєнних дій рф на території України так як це прямо впливає на формування сучасних торговельних відносин загалом. Важливість України як постачальника сировинних товарів для всього світу є безумовною. Проблеми на території України є не тільки загрозою для її економічного розвитку та зростання, але і для функціонування ланцюгів продажів в усьому світі. Саме тому в роботі наголошено на важливості збільшення санкцій щодо рф.

Категорія ціни загалом, а особливо, категорія цін на сировинні товари є особливо волатильною, тому, дана дипломна робота орієнтована на «ріал-тайм» з взірцем у найближче майбутнє на основі найближчої ретроперспективи. Це є її сильною та слабкою стороною одночасно, адже з одного боку розуміння

найближчого майбутнього дає нам змогу робити швидкі рішення, а невизначеність є підставою для ризиків.

Загальний висновок і оцінка роботи. У даній роботі було детально розкрито проблематику обраного напрямку, описано наявні проблеми та надано практичні рекомендації щодо їхнього вирішення. На підставі описаного матеріалу, бакалаврська кваліфікаційна робота виконана у відповідності з завданням та з дотриманням всіх вимог. Робота заслуговує оцінки «відмінно», а її автор Касьянова Мішель – присвоєння кваліфікації бакалавра з міжнародних економічних відносин.

Рецензент д.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки,
підприємництва та економічної безпеки Л.В. Слюсарева
(підпис, М.П.)

«10» 05 2023 р.

Державний податковий університет
Начальник відділу кадрів
засвідчує:
20 р.

ВІДДІЛ КАДРІВ

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи

Кафедра міжнародних економічних відносин

ДОВІДКА
про перевірку курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Касьянова Мішель

Курс/група МЕБ-19-1

Тема курсової/випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи

«Цінова кон'юктура на світових ринках сировинних товарів»

П. І. Б. наукового керівника
Стежко Н.В.

Дата захисту

12.06.2023

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 95,55 % Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень (посилання, цитування) і неправомірних запозичень (пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 4,45 %, цитат 4,40 %.

Провідний фахівець _____ Рябенко М.С.